

Mateu RODRIGO LIZONDO
Universitat de València

RAMON MUNTANER I VALÈNCIA.
RECU LL DOCUMENTAL*

Ramon Muntaner and Valencia.
Documentary Collection

Resum: Col·lecció de quaranta-tres peces referents a l'etapa valenciana de Ramon Muntaner, la de maduresa de la seua vida i de l'arrelament personal i familiar. A València es va casar i assentà un patrimoni estimable en possessions territorials i propietats urbanes. No deixà mai, però, de practicar el servei a la monarquia en missions de reclutament i d'organització militar i naval, com ara en les campanyes de Sardenya (1323-1324) o de Granada (1329), que va fer compatible amb activitats privades i l'exercici de càrrecs en el govern de la ciutat.

Mots clau: Corona d'Aragó, Expedició dels almogàvers, Regne de València, Crònica de Muntaner, Eivissa.

Abstract: This paper is about Ramon Muntaner's forty-three documents, concerning chronicler's Valencian period. Muntaner got married and lived in Valencia for a long time. He got an important heritage and he helped the Monarchy with different organisation tasks at the Royal Army and at the Royal Navy, especially in the Sardinia (1323-1324) and Granada (1329) campaigns.

Keywords: Crown of Aragon, the Almogaver's military expedition, Kingdom of Valencia, Chronicle of Muntaner, Ibiza Island.

PRELIMINAR

Muntaner, el cronista i escriptor empordanés, nat a Peralada el 1265 i mort a Eivissa el 1336, en tornar de la seua vida atzarosa com a administrador o

* Aquest treball ha estat elaborat en el marc del Projecte d'Investigació FFI2017-83960-P, *La cultura literaria medieval y moderna en la tradición manuscrita e impresa* (VI), del Ministerio de Economía, Industria y Competitividad. Va ser presentat com a ponència al Congrés Internacional «*Ramon Muntaner: fets, dits i "veres veritats" (1265-2105)*», celebrat a Peralada i Girona el juny de 2015 sota el patrocini de l'Ajuntament de la vila i la Universitat gironina, precedit d'un estudi, «*Ramon Muntaner i la ciutat de València*», publicat a les actes de la reunió (J. A. AGUILAR, S. MARTÍ i X. RENEDO [eds.], *Dits, fet i veres veritats. Estudis sobre Ramon Muntaner i el seu temps*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2019, pp. 25-52). Hi remetem el lector per a l'anàlisi de les fonts documentals i la bibliografia especialitzada.

mestre racional de la Companyia Catalana a l'Orient, va contraure matrimoni a la ciutat de València, l'any 1311, i allí establí definitivament la llar familiar. Els darrers anys de la seua vida, però, va passar a residir a Eivissa, nomenat batle de l'illa pel rei Jaume III de Mallorca a primers de 1333; a la mateixa vila li arribà la mort, segurament el mes de setembre de 1336. Va ser soterrat a la seua capella de Sant Macari —advocació significativa del cristianisme oriental— del monestir valencià de Predicadors. El segle XVII encara es documenta l'existència de descendents directes de Muntaner a València.

El període valencià representa l'època d'estabilització personal. Muntaner ha passat de la seua joventut guerrera i heroica a la vida civil, i ha esdevingut un ciutadà acabat, gràcies als guanys dels seus temps de militar i corsari, pare de família i alhora home rellevant en l'esfera pública. És persona respectada i influent, conseller dels reis Jaume II —monarca que havia rebut un préstec el 1298 per valor de dotze mil sous del nostre futur cronista— i Alfons el Benigne, i actiu participant en la política municipal, on ocupà els càrrecs de jurat i de conseller en diferents mandats anuals. Havia adquirit algunes propietats immobiliàries, cases establertes a cens emfiteutic i modestos dominis territorials, com ara Aitona, al terme de Corbera, la Torre d'En Romaní, al de Sollana, i una alqueria a Beniferri, pròxima a València, ensems amb la possessió més coneguda, Xilvella —hui Xirivella—, que probablement no correspon a la localitat de l'Horta Sud d'aquest nom, sinó a l'antic poblat homònim de l'Horta Nord, pròxim a Meliana, que en el segle XVII passà a dir-se Cases de Bàrcena.¹

Durant els primers anys de la seua vida valenciana, exercí el càrrec de procurador de l'almirall Bernat de Sarrià, senyor jurisdiccional d'extensos dominis en terres de la Marina. També practicava transitòriament l'ofici de mercader de draps. En particular, va treballar en la preparació de campanyes militars i navals al servei de diferents monarques, matèria on sobresortia per la seua experiència d'antic intendent de la Companyia dels almogàvers a Grècia. Per a l'expedició reial a Sardenya de 1324, entengué en la recluta d'homes per a l'armada, al costat del bisbe de València Ramon Gastó, canceller de Jaume II; encara més tard, per a la campanya contra Granada d'Alfons el Benigne, li fou confiada el 1329 l'adquisició de vi calabrés i sicilià.

El seu prestigi personal hagué de ser gran, reconegut pels reis de la Casa d'Aragó com per les autoritats de la ciutat; en són bona mostra les comissions d'arbitratge o d'apel·lació que li varen confiar Jaume II i Alfons el Benigne, i així mateix els encàrrecs dels jurats de València en matèries rellevants o d'alta representació. En devem esmentar la participació en la junta creada per tal de promoure la unificació foral del regne, una aspiració permanent de la capital que es va veure satisfeta en les corts valencianes de 1329-1330, i la tramesa a la festa de la coronació del rei Alfons el Benigne el 1328 a Saragossa, un

1. Segons la proposta de V. BAYDAL i F. ESQUILACHE, *Scripta. Revista Internacional de Literatura i Cultura Medieval i Moderna*, vol. 16, 2020, pp. 24-39.

dels sis missatgers de la ciutat destacats per a honorar la solemnitat règia; a la seua crònica en feia una semblança, testimoni brillant de la seua tan genuïna fe nacional en els sobirans de la dinastia de Barcelona, el mateix els de la línia major que els de les col·laterals de Sicília i de Mallorca.

De la vida valenciana del cronista empordanés i la seua família, n'ofereim ací un recull de 43 documents, quasi exhaustiu, atés que és resultat de la revisió metòdica dels llibres notariais del període 1285-1350 conservats a l'Arxiu del Regne de València, un total de seixanta registres, pertanyents a prop de trenta notaris, que formen la partida més antiga de la secció de Protocols —sols n'han estat exclosos forçosament alguns pocs volums retirats de la consulta pel seu mal estat, i dels que no es disposa, com existeix en altres casos, de còpia microfilmada o digital—, així com els fons reials del mateix centre i els manuals de Consells de l'Arxiu Històric Municipal de la ciutat. Hi són inèdits 20 documents, i la resta transcrits íntegres de bell nou a la vista dels originals.

Pel que fa a les normes d'edició, fem ús de les habituals recomanades en la publicació de textos medievals catalans. Hem puntuat a la manera moderna, i accentuat segons la norma actual, en la modalitat del català occidental. Així mateix, hom ha normalitzat les majúscules i minúscules, i adoptat l'apòstrof per a les elisions, llevat de les que no són admeses en la llengua actual, on les substituïm pel punt volat. Les lletres *il/j* i *u/v* han estat regularitzades d'acord amb el seu valor vocàlic o consonàntic, així com la *ç* davant de vocal; igualment, les consonants dobles a l'inici d'una paraula es transcriuen com una sola. En documents llatins, el grup *ci/ti* davant de vocal (ex.: *negotium*, *Valentia*), es redueix sistemàticament a *ti*, en la manera clàssica.

Les abreviatures es desenvolupen generalment; n'excepcionem els noms personals, que van desplegats entre parèntesis; només quan no hi ha seguretat en la identificació, cosa infreqüent, es deixen tal com van al text. Les llacunes produïdes per danys del suport documental són restituïdes entre claudàtors; les lletres o mots que hi manquen, presumiblement per oblit de l'escrivà, van senyalats dins de parèntesis rodons.

DOCUMENTS

1

- 1) 1238 octubre 12. València
- 2) 1239 setembre 13. València
- 3) 1239 desembre 10. València
- 4) 1239 desembre 4. València

Jaume I promou Ferrer Muntaner al rang de cavaller, pels seus serveis en la conquesta dels regnes de Mallorca i de València. Alhora, el rei li fa donació d'un total de quaranta-cinc jovades de terra al terme de la capital valenciana.

ARV, *Justícia Civil, Manaments i empires*, any 1613, llibre 9, mà 86, ff. 45r-48v. Còpies de registre, probablement falses o manipulades.

Cit. Mª D. CABANES PECOURT, «Documentos mallorquines sobre la familia Montaner», *XIII Congrés d'Història de la Corona d'Aragó*, II, Palma de Mallorca, Institut d'Estudis Baleàrics, 1990, p. 180.²

{1}

(*al marge:*) Die 25 octobris 1613, *instant Geroni Montaner, cavaller. Juan Tàpia y Juan Ramon Spinós, notarii, Valentie habitatores.*

Manifestum sit omnibus, tam presentibus quam futuris, quod nos, Iacobus, Dei gratia rex Aragonum, Maioricarum et Valentie, comes Barchinone et Urgelli ac dominus Montispesulani, attendentes esse iustum et rationi consonum quod illi qui nobiscum fuerint ad expugnationem regni Maioricarum et Valentie, (et) omni studio et vigilantia in cunctis nostris negotiis previgilarunt peragendis, aliquibus favoribus prosequamur, quare supplicantes³ nobis vos, dilectus noster Ferrarius⁴ /45v/ de Monta(ne)rio, et inde intercedentibus aliquibus nostris familiaribus ut te militem crearem, nos igitur, vestra servitia considerantes⁵ vestrumque preclari sanguinis ortum, nos merito indu(c)erunt ut dictum donum militare vobis concedamus, que non minori gratia quam Raymundi Montanerii, fratris vestri, sed maiori requirunt,⁶ thenore presentis nostre carte, perpetuo valiture et munimine sigilli nostri corroborate, te, dictum Ferrarium de Muntanerio, creamus militem et militari

2. L'autora indica la mà 94, en lloc de la 86, on es troben realment enregistrats els documents.

3. *supplecantes* a l'orig.

4. *Ferrarii* a l'orig.

5. *considerantis* al'orig.

6. Paraula esmenada, de lectura dubtosa.

singulo (*sic*) insignimur, ita quod tota progenies tua que nunch nata sunt et in posterum na(s)centur sitis milites et in cumulo ac consortio militum asociemini et in omnibus scripturis nuncupemini, vestraque arma, que sunt quidam mons viridis,⁷ /46r/ in cuius⁸ pinaculo permanet quedam flos lilii⁹ asulei coloris, positi in campo deaurato, ceterisque armaturis militaribus¹⁰ gaudeamini et afficiamini, omniaque alia ad predictum militare usum spectantia facere et exercere. Mandantes itaque firmiter vicariis, baiulis, consilio, probis¹¹ hominibus et universitati regni Maioricarum, ceterisque officialibus et subditis nostris, maioribus et minoribus, presentibus et futuris, quatenus presentem nostram militaris concessionem omniaque et singula in ea posita et contenta observent et faciant penitus observari, et te, dictum Ferrarium de Muntaner, pro milite teneant, reputent et tractent, et ab omnibus pro tali teneri et reputari faciant et in omnibus rebus militaribus inmiscant¹² et non contraveniant ullo modo. Data Valentie, quarto idus octobris anno Domini /46v/ millesimo ducentesimo trigesimo octavo.

Si-(*creu*)-gnum Iacobi, dei gratia regis Ar(a)gonum, Maioricarum et Valentie, comitis¹³ Barchinone et Urgelli ac domini¹⁴ Montispesulani.

Testes sunt frater Michael de Fabra,¹⁵ ordinis Predicatorum, Guillermus de Cardona, Guillermus de Anglasola et Raymundus de Montecateno, et dominus Velogius de Berga.¹⁶

Si-(*creu*)-gnum Guillermi Rabasa, notarii prefati domini regis, qui ipsius speciali mandato hanc cartam scripsi, loco, die et anno prefixis.¹⁷

{2}

Nos, Iacobus, Dei gratia rex Aragonum, Maioricarum et Valentie, comes Barchinone et Urgelli ac dominus Montispesulani. Per nos et nostros heredes et successores damus et concedimus vobis et vestris, fideli et dilecto nostro Ferrario de Muntanerio, militi, ac vestris heredibus et successoribus, quandam

7. *viridus* a l'orig.

8. *eius* a l'orig.

9. *sigilli* a l'orig., amb errada de còpia.

10. *militarisque* a l'orig.

11. *probris* a l'orig.

12. *inmiscuant* a l'orig.

13. *comes* a l'orig.

14. *dominus* a l'orig.

15. *Fabra* a l'orig.

16. *Sic*. Al·ludeix a Vallés de Bergua, noble aragonés.

17. Guillem Rabassa, canonge de Lleida, era notari major del rei d'ençà de 1223; en canvi, no hi ha constància del notari reial Pere de Sala, o Sasala, que autoritza les tres escriptures que segueixen (cf. José TRENCHS ÒDENA, «La Cancillería de Jaime I: cancilleres y escribanos», *Palaeographica, Diplomatica et Archivística. Studi in onore di Giulio Battelli*, 2 vols., Roma, Edizioni di Storia e Letteratura, 1979, II, 97-128, pp. 117-118).

partem terre tenoris viginti iovatarum /47r/ vobis iam designatam, sutam¹⁸ in termino presentis civitatis Valentie, de portione nostra, que afrontatur et terminatur cum terris et terminis in cartis que et concessione habentur. Data in civitate Valentie, idus septembris anno .M.CC.XXXVIII.

Testes inde sunt Iacobus Deorani et Dominicus Parisii, clausaque per Petrum de Sala, notarium domini regis.

{3}

Nos, Iacobus, Dei gratia rex Aragonum, Maioricarum et Valentie, comes Barchinone et Urgelli ac dominus Montispesulani. Cum hac presenti carta, firmiter et perpetuo valitura, per nos et heredes et successores nostros damus et concedimus vobis, dilecto nostro Ferrario de Montanerio, militi, et vestris heredibus et successoribus quandam partem terre thenoris quindecim iovatarum, sutam in termino presentis civitatis Valentie, in partibus meridianis, confrontatam cum partibus et terris Raymundi /47v/ de Montecateno et terris Galcerandi de Luna, ut apparet large cum dictis instrumento acto et firmato per dominum regem. Data Valentie, quarto idus decembris anno a nativitate Domini .M.CC.XXXVIII.

Testes sunt Ioannes Ferdinandi Durandi et Ferdinandus de Lasún, clausaque per Petrum de Sala, notarium.

{4}

Decimo kalendas dezembris anni infrascripti,¹⁹ per dominum regem Iacobum:

Nos, Iacobus, Dei gratia rex Aragonum, Maioricarum et Valentie, comes Barchinone et Urgelli et dominus Montispesulani. Cum hac presenti carta, cunctis tenporibus valitura, per nos et heredes et successores donamus et concedimus vobis, fideli et dilecto nostro Ferrario de Montanerio, militi, et vestris heredibus et successoribus quandam partem terre thenoris decem iovatarum /48r/ in presenti civitate Valentie sutam,²⁰ et confrontatam prout in (carta) nostri concessionis apparet. Actum Valentie, decimo idus desembris anno Domini .M.CC.XXXVIII.

Testes sunt Dominicus Vergerii et Bernardus de Sancta Maria, clausaque per Petrum de Sala, notarium.

Ex quodam libro concessionum, in archivo regio procurationis Maioricarum custodito et reservato, sumpta fuit et fideliter abstracta huiusmodi copia in his duabus papiris presentis folei contenta et continuata, et cum ea, ut

18. *Sic.* Potser per *sitam*.

19. *infarti* a l'orig.

20. *sentam* a l'orig.

decet, comprobata per me, Sebastianum Lémena, regia auctoritate notarium publicum, dictum archivum regentem. Et ut eidem copie, manu aliene scripte, ubique ab omnibus tribuatur fides fuit munita et auctorizata archivi sigillata sigillo, meoque artis notarialis signo depicto, instante nobili don Fr(ancis)co Montaner et Font.

Nosotros, infrascriptos firmados, hazemos fe y testimonio de /48v/ que el susodicho Sebastián Lémena es notario público por auctoridad real, y a sus autos y scripturas auténticas, como la de suso dicha, se da entera fe y crédito, assí en juicio como fuera d'él. Y por ser assí verdad damos la presente, fecha en Mallorca a los quinze de setiembre .M.DC.XIII años.

Pere Biondo. Michael Oliver.

2

1296 novembre 23. València

Pere i Bernat Muntaner, germans, residents a Cinyent, terme de la vila de Corbera, reconeixen solidàriament un deute de 109 sous a favor de Guillem Basset i Bernat Blanch, socis, drapers i ciutadans de València, per la compra de certa quantitat de teixits de França.

ARV, *Protocols*, notari no identificat, 11178, 1^a mà, f. 2v.²¹

Nono kalendas decembris, die veneris, anno Domini .M.°CC.°XC.°VI.°

.....

[Pe]trus Muntanerii [et Bernard]us Muntanerii, fratres, comorantes in Cinyent, termino [Corb]arie, simul et uterque nostrum in solidum et sine omni [ul]terius excusatione, scient[er], per nos et [om]nes nostros confitemur, etc., nos [de]bere vobis, Guillelmo Basseti et Bernardo Blanch, [s]ociis, civibus et draperiis Valentie, presen[ti]bus et recipientibus, et vestris, centum et novem [solidos] regalium Valentie, qui nobis [...]ant ad d[and]um (?) de pretio [...] et solvendum [...] pannos Francie, a vobis emimus, habuimus et [recep]imus, et inde bene vestrum paccati sum[us ad] nostram voluntatem. Renuntiantes scienter [...], etc., solvere vobis vel vestris aut cui volueritis, vel alteri vestrum in soli[dum] statim, quandocumque et qua hora volueritis, ad vestram voluntatem, sine omni dilatione et excusatione, etc., damp[num] ex tunc, etc., super quibus credamini solo vestro plano [et] simplici verbo,

21. El 4 de febrer de 1297, els germans Muntaner reconeixen un nou deute de 242 sous pel mateix concepte (*ibid.*, 2^a mà, f. 18r).

sine testibus et iuramento, obligantes scienter ad hec vobis et vestris, simul et uterque nostrum in solidum, nos et omnia b[ona] nostra mobilia et immobilia, ubique habita et habenda. Renuntiantes scienter super hiis beneficio dividende actionis et nove ac veteris constit[ution]is, etc., et omni alio cuilibet iuri, etc.

Testes, Petrus Alb[er]ti, pisc[ato]r, et Petrus [Qui]ntana (?).

3

1300 (any de l'Encarnació 1299) març 1. Barcelona

El rei Jaume II fa cessió temporal de dues galeres o tarides reials de la drassana de València a Ramon Muntaner, ciutadà de Mallorca, perquè pugui navegar per aigües de les Balears, Catalunya, València i Múrcia. Mana a Bernat de Llibià, batle general del regne de València, lliurar-li les naus mencionades.

ACA, *Canc.*, reg. 266, f. 125r.

Ed. Martí de BARCELONA, O. M. Cap., «Nous documents per a la biografia de Ramon Muntaner», *Spanische Forschungen der Görresgesellschaft* VI (1937) 310-326, núm. 3.

Reg. Martí de BARCELONA, O. M. Cap., «Regesta de documents relatius al gran cronista català», *Estudis Franciscans* XXX (1936), 218-233, núm. 4.

Fideli suo Bernardo de Libiano, baiulo regni Valentie generali, etc. Noveritis nos concessisse R(aymund)o Muntanerii, civi Maioricarum, quod teneat a nobis duas galeas seu taridas nostras ex illis galeis nostris que sunt in daraçanali nostro Valentie, ita quod cum ipsis naviget ad partes Maioricarum, Cathalonie, Valentie et Murcie, dum de nostra processerit voluntate, conditione etiam adiecta quod, si nos a festo sancti Iohannis mensis iunii proxime venturum (*sic*) citra voluerimus recuperare seu recuperaverimus ab eo dictas duas galeas seu taridas, teneamur ei restituere sumptus quos fecerit in aptando ipsas, set si transacto ipso festo eas recuperaremus, non teneamur ei restituere sumptus ipsos. Quare vobis dicimus et mandamus quatenus dicto R(aymund)o tradatis pro parte nostra duas galeas seu taridas ex pred[icti]s, cum omnibus earum exarciis et apparatus, recipiendo ab eo publicum instrumentum in quo confiteatur recepisse et tenere a nobis galeas seu taridas predictas et eas restituere teneatur nobis vel cui voluerimus sub forma et conditionibus supradictis. Data Barchinone, kalendas martii anno predicto (anno Domini .M.°CC.°XC.°IX.°).

P(etrus) Marci, mandato regio.

4

1317 maig 4. València

Joan Muntaner, ciutadà de València (cosí de Ramon Muntaner), nomena procurador Domingo de Bellprat, veí de Dénia, amb l'encàrrec de rebre i custodiar les quantitats d'oli que li corresponen en la vila i el seu terme, així com totes les seues rendes en qualsevol lloc que siguem.

ARV, *Protocols*, Domingo Claramunt, 2791, f. 50v.

Quarto n[on]as madii, die mercurii.

[Io]hannes Muntanerii, civis Valentie, consulte et ex certa scientia facio, etc., procuratorem meum, etc., vos, Dominicum de Bellprat, [v]icinium Denie, presentem et hanc procuracionem recipientem, ad petendum, etc., totum oleum quod habeo et habere ac reciper[e] debeo in villa Denie et terminis suis, necnon omnia al[ia] bona et iura michi pertinentia et pertinere debentia in dicta villa Denie et ubique a quibuslibet personis, cum cartis [e]t sine cartis, aliqua ratione; et ad regendum, procurandum, gubernandum, manutenendum et defendendum dictum oleum et omnia alia bona et iura mea, etc. Concedendo, etc., agere, etc., et libellum, etc., et de calumpnia, etc., et sententiam, etc., et condempnationes [rec]ipere, etc., et apocham, etc. Et generalem administrationem v[o]bis in predictis [omnibus] et singulis concedo. Ratum, etc. Relev[ar]e, etc.

Testes, Petrus Solerii et Iacobus d'Orcha.

5

1317 novembre 28. València

Jaume II dóna comissió a Pere de Celma, jurista de València, per a instruir el litigi mogut per Ramon Muntaner, com a procurador del noble Bernat de Sarrià, contra el comanador major de Muntalbà (orde de Sant Jaume d'Uclés), per la possessió dels llocs d'Orxeta i de Vilajoiosa.

ACA, *Canc.*, reg. 164, f. 66v.

Ed. Martí de BARCELONA, «Nous documents», núm. 4.

Iacobus, etc., fideli suo P(etr)o de Celma, iurisperito Valentie, salutem, etc. Causam seu questionem quam nobilis Bernardus de Sarriano vel R(aimund)us Muntanerii, procurator g[er]neralis eiusdem, movere intendunt contra comendatorem maiorem Montisalbani vel contra alias quascumque personas detinentes seu possidentes loca de Orxeta et de Villajoyosa et terminos eorundem

locorum, que dictus nobilis vel procurator suus predictus eius nomine ad se asserunt pertinere, ex quibusdam causis, vobis comitimus per presentes. Mandantes vobis quatenus, vocatis evocandis, predictam causam seu questionem audiatis et colligatis usque ad sententiam, quam nobis presentibus reservamus. Et cum ipsius cause seu questionis negotium usque ad diffinitivam sententiam collegeritis, ut est dictum, processum ipsius cause, una cum informatione vestra, ad nos mitatis sub vestri sigilli munimine interclusum, comitentes vobis in hiis, auctoritate presentium, plenarie vices nostras. Data Valentie, .IIII.º kalendas decembris anno predicto (anno Domini .M.ºCCC.ºXVII.º).

P(etrus) Lupeti de Balanyano,
m(andato) r(egio) f(acto) per vic(ecancellarium).

6

1317 desembre 30. València

Jaume II al justícia de València, Jaume Escrivà. Com que Ramon Conesa, paborde de l'Almoina de la Seu de València, i Ramon Muntaner s'han fet càrrec de l'educació de Maria, donzella, apartada de sa mare pels seus mals antecedents, mana que no permeta que aquesta en recupere la tutela.

ACA, *Canc.*, reg. 164, f. 160r.

Ed. Martí de BARCELONA, «Nous documents», núm. 6.

Iacobus, etc., fidelibus nostris Iacobo Scribe, iustitie Valentie, aliisque iustitiis civitatis qui per tempus fuerint vel eorum locatenentibus, etc. Cum R(aimund)us Conesa, prepositus Elemosine Valentie, et R(aimund)us Muntanerii, intuitu pietatis zeloque caritatis inducti, nutriant et procurent quandam puellam pauperem vocatam Mariam, et dubitent quin mater ipsius M(ari)e requirat ipsam filiam suam per predictos ei tradi, idcirco, informati de vita et conditionibus matris dicte M(ari)e, ob quas esset periculum ipsi filie sue si cum ea conversaretur et degeret, volumus et vobis mandamus quatenus, si dictam M(ari)am dicta eius mater requireret et sibi tradi postularet, super eo non audiatis eandem, nec ipsam sibi modo aliquo tradi permittatis, immo penes predictos, prout nunc est, educari permittatis eandem. Data Valentie, .III.º kalendas ianuarii anno Domini .M.ºCCC.ºXVII.º

Franciscus de Bastida, mandato regio.

1317 desembre 30. València

Ordre de Jaume II al tresorer reial Pere March de tornar a Ramon Muntaner un préstec de 12.000 sous fet al mateix monarca.

ACA, *Canc.*, reg. 259, f. 42r.

Ed. Martí de BARCELONA, «Nous documents», núm. 7.

Iacobus, etc., fideli thesaurario suo P(etr)o Marci, salutem, etc. Cum per curiam nostram debeantur R(aymund)o Muntanerii, civi Valentie, duodecim mille solidi regalium Valentie, quos nobis bono animo dudum in civitate Valentie mutuavit, de quibus pro nobis et nomine ac mandato nostro tradidit et deliberavit Bernardo de Sarriano, consiliario nostro, .X. mille solidos, et Garsie Gómez de Laça, militi, residuos duos mille solidos, quos quidem .XII. mille solidos predicto R(aymundo) Muntanerii assignavimus habendos de primis denariis quos nos tunc habituri eramus, tam ex compositione quam alio modo, ex inquisitionibus que fiebant per G(uillelmum) de Galifa, quondam, militem et supracochum nostrum, et G(uillelmum) de Ultzina, iurisperitum, in civitate et insula Maioricarum contra officiales nostros, quam quidem civitatem et insulam, una cum aliis locis eidem regno adiacentibus, tunc tempus ad manus nostra tenebamus, prout de predictis omnibus melius et plenius apparet per quandam cartam nostram pergameneam quam inde predicto R(aymund)o Muntanerii fieri fecimus, nostro sigillo appenditio sigillatam, que data fuit Valentie, idus aprilis anno Domini .M.º ducentesimo nonagesimo octavo, in qua etiam carta voluimus et concessimus dicto R(aymundo) Muntanerii quod si, antequam ei satisfaceret in predictis .XII. mille solidis de denariis exeuntibus ex inquisitionibus antedictis, nos haberemus de civitate et regno Maioricarum aliquam pecunie quantitatem, tam pro servitio quam alio modo, quod, non obstante dicta assignatione sua predictorum .XII. mille solidorum, predictus R(aymundus) Muntanerii et sui haberent ex dicta pecunie quantitate predictos .XII. mille solidos vel id quod ei ad s[ol]vendum remaneret ex ipsis, aliqua assignatione in aliquo non obstante, et de predictis .XII. mille solidis dicto R(aymund)o non fuerit aliquid exsolutum, ut constat per resignationem carte nostre predicte, nunc in nostra cancellaria restitute et laniate²² et per certificationem etiam inde habitam a dilecto magistro rationali curie nostre P(etr)o de Bohil. Ideo vobis dicimus et mandamus quatenus, de pecunia curie nostre que est vel erit penes vos, tribuatis et solvatis predicto R(aymundo) Muntanerii vel cui voluerit loco sui duodecim mille solidos regalium supradictos; et, facta solutione, presentem recuperetis litteram cum apocha de soluto. Data Valentie, .III.º kalendas ianuarii anno Domini .M.ºCCC.ºXVII.º

22. *Sc.*, trencada, inutilitzada.

Petrus Lupi de Balanyano, ex alia
et certificatione rationalis.

8

1320 (Enc. 1319) gener 30. València

Ramon Muntaner, ciutadà de València, i Pelegrí Romeu, veí de Callosa (d'En Sarrià), aquest en nom propi i alhora com a procurador de Bernat Colom, ciutadà de València, són condemnats pel lloctinent del justícia de la ciutat a pagar un deute de 17.000 sous a Berenguer de Ripoll, fill de Pere de Ripoll, difunt, el dia de sant Vicent Màrtir (22 de gener) més pròxim, el qual consta acreditat en dues actes autoritzades per Nadal Bonsboms, notari de València,²³ de data 27 i 30 de gener, respectivament, pels conceptes manifestats en aquelles (causis in ipsis contentis), i que no es declaren.

ARV, *Justícia de València*, llib. 29, f. 32r-v. En data 3° kal. februarii. Volum en mal estat.

9

1320 juny 30 (?). València

Berenguer de Guarnau, veí de València, procurador de Ramon Muntaner, dóna testimoni que Joan Anrich, de la casa del rei, havia pagat el mes de febrer anterior al mateix Muntaner 60 barchinonenses d'argent (60 sous), en nom de Guillem Fabra, fuster, veí de la ciutat, com a part d'un deute de 7 lliures en què aquest havia estat condemnat pel justícia a satisfer al seu creditor susdit. La suma va ser lliurada per Fabra a un servent de Muntaner, segons declara aquell: «Sènyer, reeba'ls aquest macip d'en R(amon) Muntaner, que a ell los he a donar».

ARV, *Justícia de València*, llib. 32, s. f., s. d. (el doc. precedent és datat pridie kal. iulii de 1320).

10

1320 octubre 25. València

Manament de Ramon Guillem Català, lloctinent de Ramon Guillem Català, justícia de València, a Nicolau Despuig, notari, jutge assignat per l'onrat en Ramon

23. No s'ha conservat el protocol d'aquest notari.

Muntaner, ciutadà de València, senyor de la directa senyoria d'unes possessions donades a cens, que Guillem Quintana, hereu testamentari d'Ermessén Mira, difunta, contràriament reclama com a seues, que no procedesca legalment fins que el dit magistrat resolga si el testament és vàlid, puix que la part de Muntaner al·lega que és fet contra fur, atés que la testadora era mente capta.

ARV, *Justícia de València*, llib. 33, s. f., en data 8° kal. novembris.

11

1321 (Enc. 1320) març 10. València

1321, abril 10. València

Bartomeu Matoses, justícia de València, després de subbastar els béns de Sança, vídua de Jaume Algarrobo (Alguarobo), adjudica la terça part de dues cases contigües situades al raval de la Moreria de València, amb un obrador annex, subjectes al directe domini de Ramon Muntaner a cens anual de 60 sous, a Tomàs Marqués, per preu de 245 sous. Muntaner, havent cobrat 24 sous 6 diners, atorga la fadiga de la susdita venda. En la data posterior, el justícia mana que es paguen a Ramon Muntaner 30 sous, pel deute pendent de la propietat amb ell fins al dia.

ARV, *Justícia de València*, llib. 34, f. 80r-v, en data 6° idus martii i 4° idus aprilis.

12

1321 octubre 17. València

Ramon Muntaner requereix el justícia criminal de València, en nom del rei Frederic de Sicília, que prenga els desertors de l'armada segons el manament de Jaume II.

ARV, *Denunciacions davant lo Justícia Civil*, 1321, mà 11.²⁴

Ed. Francesc ALMARCHE, «Ramón Muntaner, cronista dels reys de Aragó, ciutadà de Valencia», *I CHCA*, I, Barcelona 1908, 482-505, pp. 493-494.

Die sabati .XVI. kalendas novembris.

24. Atés que ha estat impossible localitzar a l'Arxiu del Regne de València el document, per la imprecisió o possible error de la referència d'Almarche, publiquem el text a partir de l'edició d'aquest autor, corregit de les incorreccions evidents i adaptat a les normes usuals. Les llacunes que porta el document publicat, indicades en punts suspensius, van ara entre claudàtors.

A vós, sènyer en Berthomeu Mathoses, justícia de la ciutat de València en los feyts criminals, demostra en Ramon Muntaner [...], fahedor per lo molt alt senyor rey Frederich, per la gràcia de Déu rey de Sicília en les parts de la senyoria del senyor rey de Aragó, dient que com lo dit en Ramon Muntaner hagués acordat balesters e hòmens de mar en la ciutat de València per trametre en Sicília, e a-quels lo dit en Ramon Muntaner per part del dit senyor rey de Sicília féu per paga de .IIII. messes [...] provehir al dit seyor rey de Sicília, e encara ultra los dits .IIII. messes anassen aytant com lo dit senyor rey de Sicília los hagués obs, sots la forma e la condició e les convinences qui fossen entre los caps de companyes de aquells balesters e los balesters e els hòmens de mar, de una part, e de part del dit Ramon Muntaner per lo dit senyor rey de Sicília de l'altra, les quals convinences féu escriure per orde en lo libre de l'acordament de la taula per mà d'en P(ere) de Vida, ciudadà de València e escrivà jurat en la dita taula, en les quals convinences, capítols e títols són aquests que seguexen:

«En nom de Déu sia e de madona sancta Maria e de tots los seus beneyts sants e santes. Començam acordar balesters, còmits, nauyer e prohers en la ciutat de València, divendres a .VI. jorns de febrer de l'any de la Incarnació de nostre senyor Déu Jesuchrist .M.CCC.XX., ab les convinences que ací après són escrites.

La avinença dels balesters [...] altres persones damunt dites són aquestes: que yo, en Ramon Muntaner, per part del molt alt senyor en Frederich, per la gràcia de Déu rey de Sicília, pren sagrament e homenatge de cascun per si, axí que caps de ballesters que fan homenatge, per ells e per lurs companyons, que serviran bé e lealment lo dit senyor rey. E açò juraren en mà del dit en Ramon Muntaner ho de sos fahedors, e puix cascun per si fa lo dit sagrament al cap de companya. E deuen començar a contar lo primer jorn que faran vela del loch hon seran recollits per anar en Sicília e són tenguts de servir al senyor rey. E que [...] compte e rahó en lo sou de què seran pagats dels .IIII. messes sia [...] tenguts a servir lo dit senyor rey aytant que al dit senyor rey plaurà.

E lo dit senyor rey [...] e que tantost com sien recullits per anar en lo dit viatge que els [...] hom de nau o leny vench (?) en què vagen.

Item, los és tengut lo dit senyor rey que, pus seran recullits, que-ls faça donar cascun dia vint-e-quatre unces de pa cuyt asta (?) hagen presa terra en Sicília.

E els damunt dits balesters són tenguts al dit senyor rey de haver espasses, gorgera, capell de ferre, dues ballestes de dos peus, una de strep, dos-centes creus de cayrells, ço és a saber, cent d'estrep e cent de dos peus».

E com sia cert al dit en Ramon Muntaner que alguns caps de companyes dels dits balesters, e balesters e hòmens de mar, sien fugits de Sicília e partits del servir del dit senyor rey de Sicília, sens licència e paraula (a) .IIII. messes fos passat, e sense absolució del sagrament e de l'homenatge que al dit senyor rey de Sicília eren tenguts, e encara no observant les convinences damunt

dites en què eren tenguts, ans menyspreant e [...] lo dit senyor rey de Sicília e el damunt dit sacrament e homenatge en què li eren tenguts, són fuyts de Sicília e tornats en aquestes parts. Per què requer lo dit en R(amon) Muntaner per part del dit senyor rey de Sicília a vós, senyor justícia, que aquells façats cercar e pendre, en tal manera que al dit senyor rey de Sicília, e a mi per ell, sia salvo tot son dret, axí de la paga que de mi han reebuda per lo dit senyor rey de Sicília sien tenguts. E a major cautela a vós presenta lo dit en Ramon Muntaner, per part del dit senyor rey de Sicília, una carta del molt alt senyor rey d'Aragó, la tenor de la qual és ayal:

«Iacobus, Dei gratia rex Aragonum, Valentie, Sardinie (et) Corsice, comes Barchinone ac sancte Romane Ecclesie capitaneus (et) amiratus, dilectis et fidelibus suis universis et singulis officialibus nostris vel eorum locumtenentibus ad quos presentes pervenerint, salutem et dilectionem. Cum (ad) audientiam nostram pervenerit quod nonnulli, tam balestarii quam marinarii et alii ad servitium illustrissimi regis Frederici, charissimi fratris nostri, conductu non complerto, ipsi qui servire debebant recesserunt a servitiis dicti regis, stipendium eis solutum retinendo, idcirco, intendentes predictos omnes in iis graviter excessisse, vobis dicimus et mandamus quatenus, visis presentibus, capiatis omnes et singulos supradictos ubicumque infra districtum nostrum poteritis inveniri, et captos detineantur donec aliam a nobis receperitis iussionem. Data Barchinone, pridie nonas octobris anno Domini .M.CCC.XXI».

La qual carta presentada e legida, vos requir de part del dit senyor rey d'Aragó lo dit Ramon Muntaner en nom del damunt dit que leixats seguir e complir lo manament que en la dita charta fa a vós e als altres oficials del seu districte, e que en res no us hi degats [...] aquells studiosament façats encercar e pendre, en tal manera que-l manament del dit senyor rey sia complit; en altra manera, si no ho fèyats, protest per part del dit senyor rey de Sicília que-l dit senyor rey d'Aragó se'n pogués tornar sobre vós e vostres béns. E açò requer lo dit en Ramon Muntaner, per part del dit senyor rey de Sicília, que a perdurable memòria e a conservació del seu dret sia escrit e mes ab canalar e any en libre de la vostra cort.

E lo dit justícia dix que ell era aparellat de ensequir e complir ab deguda reverència lo manament del dit senyor rey e de liurar al dit en Ramon Muntaner sags qui prenguen tots aquells qui són fuyts a la dita armada encontinent que per lo dit en Ramon Muntaner ho hom per ell li sien mostrats, com per ell no sien coneguts ni sàpia en qual loch són, ni qui són; e que per ell no estarà de fer-hi tot ço que fer-hi puixa. E requerí que la dita resposta (fos escrita) e registrada après les coses dessus següents. E lo dit Ramon Muntaner dix que, salva honor e reverència del dit justícia, no era al dit en Ramon Muntaner sag, mas que lo dit justícia feés aquells pendre segons lo manament del dit senyor rey, com ell, Ramon Muntaner, sia aparellat satisfer als dits saigs del lur salari.

E lo dit justícia dix que ell era aparellat a pendre aquells encontinent que-ls trob e que li sien mostrats. E encontinent manà a tots los saigs de la cort e a

tots aquells qui·ls troben qui a la dita armada sien fuyts prenguen encontinent que·ls troben; e lo manament féu a tots los caps de la guayta.

Testimonis, Pere Palau, Pere d'Alfocea e Bernat Arseti, notari.

13

1322 maig 30. València

Ramon Muntaner és elegit jurat de la ciutat de València, ensems amb altres cinc ciutadans.

AMV, *Manuale de Consells*, A-1, f. 191r.

Ed. V. ANYÓ GARCIA, *El primer Manual de Consells de la ciutat de València (1306-1326)*, 2 vols. (ed. i facs.), València, Ajuntament de València, 2001, I, p. 301.

Cit. ALMARCHE, «Ramón Muntaner», p. 486.

En lo dia de dicmenge, en lo qual comptava hom *tertio kalendas iunii anno Domini millesimo .CCC.^o vicesimo secundo*, foren elets en jurats de la ciutat de València en R(amon) de Poblet, en Bernat Colom, en R(amon) Montaner, en Bernat Planell, en P(ere) de Ripoll e en Berenguer de Ripoll, ciutadans de València, als quals foren acompanyats e elets los prohòmens infrascrits en consellers de les paròquies e officis infrascrits:

Primerament, de la paròquia de Senta Maria...

14

1323 (Enc. 1322) gener 3. Tarragona

El rei Jaume II eximeix Ramon Muntaner de l'obligació d'assumir càrrecs municipals, de justícia, jurat o qualsevol altre a la ciutat de València, si no és la seua voluntat regir-los, en atenció als serveis prestats a la monarquia en responsabilitats anteriors.

ACA, *Canc.*, reg. 222, f. 147r-v.

Ed. Martí de BARCELONA, «Nous documents», núm. 8.

Reg. Martí de BARCELONA, «Regesta», núm. 22.

Nos, Iacobus, etc. Attendentes vos, Raimundum Muntanerii, civem Valentie, tam in regendis officiis quam alias plures sustinuisse labores, volentesque vobis, in remunerationem preteritorum laborum, futurorum honerum seu munerum vactionem concedere ac personam vestram a

dictorum officiorum laboribus relevare, idcirco, tenore presentium, concedimus vobis quod de cetero non possitis per universitatem dicte civitatis, vel aliquem seu aliquos ex ea, ad tenendum et exercendum seu etiam /147v/ aministrandum officium iustitiatus vel iuratorum vel aliquod aliud officium in dicta civitate elegi vel compelli seu etiam deputari, nisi quatenus de vestra processerit voluntate. Mandantes per presentes vices gerenti procuratoris in regno Valentie pro inclito infante Alfonso, karissimo primogenito et generali procuratore nostro ac comite Urgelli, iustitiis, iuratis et probis hominibus civitatis predicte, quod hanc concessionem nostram teneant et observent. In cuius rei testimonium presentes vobis fieri iussimus, sigillo nostro munitas. Data Terrachone, tertio nonas ianuarii anno Domini .M.°CCC.°XX.° secundo.

Vic(ecancellarius), m(andato) r(egio).

15

1324 (Enc. 1323) febrer 25. Barcelona.

Jaume II dóna comissió a Galceran de Riusech, Ramon Muntaner i Ramon Comte per a taxar el valor d'unes cases, que volen comprar les monges dominiques de Santa Maria Magdalena de València per tal d'eixamplar l'església de llur monestir.

ACA, *Canc.*, reg. 181, f. 180r.

Ed. Martí de BARCELONA, «Nous documents», núm. 9.

Iacobus, etc., fidelibus suis Galcerando de Rivosico, Raimundo Muntanerii et R(aimundo) Comitis, salutem, etc. Cum intellexerimus ecclesiam Pedricatricum monasterii Sancte Marie Magdalene civitatis Valentie valde augmentatione indigere, ut in ea divinum nomen honorabilius attollatur, et in circuitu eiusdem aliqua sint hospitia necessaria augmentationi ecclesie antedictae, idcirco vos, dictos Galcerandum de Rivosico, R(aimundum) Muntanerii et R(aimundum) Comitis, de quorum probitate et legalitate plene confidimus, ad iamdicta extimanda hospitia tenore presentium providimus assignandos. Mandantes vobis quatenus illa hospitia que necessaria fuerint augmentationi predicte iuste et rationabiliter extimetis et, extimatione per vos facta, volumus ac tenore presentis littere nostre mandamus baiulo regni Valentie generali qui nunc est et qui pro tempore fuerit quod possidentes ipsa hospitia compellat ad tradendum ea dictis priorisse seu conventui, pro iamdicto opere, pretio extimationis que, ut premititur, per vos fiet. Data Barchinone, .VI.° kalendas martii anno Domini .M.°CCC.° vicesimo tertio.

Bertrandus de Vallo, mandato regio facto
per fratrem P(etru)m de Portello, confessorem.

1324 (Enc. 1323) febrer 29. Barcelona

Ordre de Jaume II al bisbe Ramon {Gastó} de València, canceller, de lliurar la partida de diners assignada per la Corona a la taula de reclutar homes d'armes per a l'armada de Sardenya, establerta en aquella ciutat, a Jaume Escrivà, rebooster reial, i Ramon Muntaner, diputats a l'efecte.

ACA, *Canc.*, reg. 342, f. 202r.

Ed. Martí de BARCELONA, «Nous documents», núm. 10.

Iacobus, etc., venerabili in Christo patri R(aymund)o, divina providentia episcopo Valentie, cancellario et consiliario nostro dilecto, salutem, etc. Cum nos ordinaverimus quod Iohannes Scribe, de domo nostra, intersit pro parte curie nostre in tabula armate quam, ut scitis, teneri ordinavimus in civitate Valentie, ratione galearum quas missuri sumus in proximo ad partes Sardinie, ita videlicet quod dictus Iohannes recipiat peccuniam in dicta tabula necessariam pro acordandis et solidandis hominibus armate predicte ipsamque distribuat in ipso acordamento et aliis necessariis, prout cognoverint fideles nostri Iacobus Scribe, repositarius noster, et R(aymund)us Muntanerii, civis Valentie, deputati per nos in tabula supradicta, idcirco volumus et vobis mandamus quatenus ipsas peccunie quantitates per nos deputatas pro dicta tabula, et que convertende fuerint in eadem, tribuatis et tradatis seu tribui et tradi faciatis, pro parte dicte nostre curie, prenominato Iohanni Scribe vel cui voluerit loco sui, recipiendo seu faciendo recipi de quantitibus ipsis presentem litteram et apochas de soluto. Data Barchinone, pridie kalendas martii anno Domini millesimo .CCC.ºXX.º tertio.

G(uillelmus) Augustini, mandato regio

facto per Othonem de Montecatheno, consiliarium.

1324 (Enc. 1323) març 1. Barcelona

Jaume II ordena a Jaume Escrivà, rebooster reial, i Ramon Muntaner, diputats del reclutament dels homes de l'armada al regne de València, que nomenen un algutzir per a la taula d'acordar.

ACA, *Canc.*, reg. 342, f. 201v.

Ed. Martí de BARCELONA, «Nous documents», núm. 13.

Iacobus, etc., fidelibus nostris Iacobo Scribe, repositario nostro, et R(ai-mund)o Muntanerii, civi Valentie, acordatoribus presentis armate in civitate

et regno Valentie deputatis, salutem, etc. Dicimus et mandamus vobis quatenus eligatis aliquam bonam et ydoneam personam in alguatzirium tabule quam tenere debetis ratione armate predictae. Nos, enim, illum quem elegeritis pro alguatzirio haberi volumus sibi que responderi debere precipimus de iuribus assuetis. Data Barchinone, kalendis martii anno Domini .M.°CCC.°XX.° tertio.

Idem (Bernardus de Aversone, mandato regio).

18

1324 setembre 22. Barcelona.

Ordre de Jaume II al justícia civil de València i al quarterner de la ciutat de no exigir a Ramon Muntaner el pagament de 500 sous alacantins, reclamats per Arnau Rossell d'un deute major, de què el rei ha fet gràcia a aquell.

ACA, *Canc.*, reg. 226, f. 25v.

Ed. Martí de BARCELONA, «Nous documents», núm. 20.

Iacobus, etc., fidelibus nostris iustitie Valentie in civili ac quarternerio civitatis ipsius, etc. Cum nos gratiose remiserimus R(aimund)o Muntanerii, civi Valentie, illos .D. solidos alaquantinorum quos ab eo exigitis ratione retroclami facti per A(rnaldum) Rossell, de quodam debito duorum millium solidorum alaquantinorum in quibus sibi tenebatur, idcirco vobis dicimus et mandamus quatenus dictos .D. solidos a dicto R(aimund)o minime exigatis seu exigi permitatis. Data Barchinone, .X.° kalendas octobris anno Domini .M.°CCC.°XX.° quarto.

Franciscus de Bastida, mandato regio.

19

1325 (Enc. 1324) març 17. València.

Ordre de Jaume II al veguer de Girona i Besalú i al batle de Figueres de permetre l'extracció del país d'un cavall a Ramon Muntaner, malgrat la prohibició vigent.

ACA, *Canc.*, reg. 226, f. 121v.²⁵

Ed. Martí de BARCELONA, «Nous documents», núm. 21.

25. El rei tornà a expedir el permís el 22 d'abril següent (ACA, *id. id.*, f. 110v) i el 5 de juliol del 1326 (*Id.*, reg. 229, f. 117v). *Vid.* Martí de BARCELONA, «Nous documents...», cit., p. 324.

Iacobus, etc., dilecto et fidelibus suis vicario Gerunde et Bisulduni ac baiulo de Figueriis, necnon custodibus passuum et rerum prohibitarum in confinibus terre nostre, vel eorum loca tenentibus, salutem, etc. Cum nos gratiose concesserimus R(aymund)o Muntanerii, civi Valentie, quod, non obstante inhibitione super hoc facta, possit de terra nostra extrahere seu extrahi facere per quemcumque voluerit presentium portitorem unum equum bagium cum signo albo in fronte et balcanum de pede sinistro, idcirco vobis dicimus et mandamus (quatenus)²⁶ super extrahendo ipso equo nullum impedimentum vel obstaculum apponatis, quinimo ipsum extrahi absque contradictione aliqua permittatis. Presentes vero, quas post tres menses a data presentium subsequentes valere minime volumus, in extractione eiusdem per vos retineri iubemus. Data Valentie, .XVI.º kalendas aprilis anno Domini millesimo .CCC.ºXX.º quarto.

Dominicus de Biscarra, mandato regio
facto per Petrum de Letone, scriptorem portionis.

20

1325 març 26. València

Jaume II fa gràcia a Ramon Muntaner, ciutadà de València, de l'enfranquiment de la seua alqueria d'Aitona, al terme del castell de Corbera (Ribera Baixa), de quèsties, peïtes, cenes, subsidis i tot gènere de càrregues reials, per tota la vida del senyor.

ACA, *Canc.*, reg. 226, f. 126r-v.

Ed. Martí de BARCELONA, «Nous documents», núm. 21.

Reg. Martí de BARCELONA, «Regesta», núm. 39.

[Nos],²⁷ Iacobus, etc. Volentes vos, fidelem nostrum Raimundum Muntanerii, civem Valentie, gratia prosequi et favore, enfranquimus et franchum facimus, liberum et immunem vos, dictum R(aimundum) Muntanerii, cum alcharea vestra vocata de Aytona, sita in termino castri nostri de Corbaria, in tota vita vestra, ab omni questia, peyta, cena, servitio, prestito, subsidio, et ab omnibus demandis et exactionibus regalibus que dici, nominari vel excogitari possint quacumque ratione vel causa, sic quod vos in tota vita vestra pro predicta alcarea vel pertinentiis eiusdem non teneamini contribuere cum hominibus Corbarie vel alias seu aliquid solvere pro premissis aut aliquo premissorum, ymmo sitis a predictis omnibus et singulis ratione alcaree predictae francus, liber, quitius et immunis ac etiam penitus absolutus. Nos, enim,

26. *quatenus*, falta a l'orig.

27. Al marge esquerre, una restauració moderna de paper cobreix les primeres lletres de les línies.

cum presenti carta nostra recipimus et recipi volumus [in c]ompoto nostro partem vos contingentem seu quicquid vos, ratione alcharee predicte, solvere vel contribuere haberetis. Mandantes per presentes iustitiis, baiulis, portariis, collectoribus et universis aliis et singulis officialibus nostris, presentibus et futuris, qui predicta vel aliquid predictorum exigant, colligant vel recipiant, quod vos, pro alcharea predicta vel [eius] pertinentiis, non compellant aut compelli faciant aut permittant ad solvendum aliquid in predictis vel aliquo predictorum, ymmo partem vos in predictis solvere contingentem vel quicquid pro dicta alcarea vel eius pertinentiis vos solvere deberetis in compoto nostro recipiant et admittant, non expectato a nobis mandamento alio super eo. /126v/ Mandamus insuper iustitie dicti loci Corbarie et universis aliis et singulis officialibus nostris, presentibus et futuris, quod predictam gratiam et franquitatem nostram firmam habeant et observent, et faciant eam inviolabiliter observari, et non contraveniant nec aliquem contravenire faciant, consentiant aut permittant aliqua ratione. In cuius rei testimonium presentem cartam nostram vobis fieri iussimus, sigillo nostro pendenti munitam. Data Valentie, .VII.º kalendas aprilis anno Domini .M.ºCCC.º vicesimo quinto.

Do(minicus) de Bis(carra),
m(andato) r(egio) facto per vic(ecancellarium).

21

1325 maig 26. València.

Ramon Muntaner és elegit conseller de la ciutat de València per la parròquia de Sant Nicolau, ensems amb el seu cosí Guillem Sesfàbregues.

AMV, MC A-1, f. 230r-v.
Ed. ANYÓ, *El primer Manual de Consells*, p. 348.
Cit. ALMARCHE, *o. c.*, p. 487.

En lo dia de Cinquagesma, en lo qual comptava hom .VII.º kalendas iunii anno Domini millesimo .CCC.º vicesimo quinto, foren elets en jurats de la ciutat de València, ço és a saber, en Berenguer de Ripoll, en Matheu de Bonescombes, en R(amon) de Canterelles e n'Arnau Porcell, ciutadans de la ciutat, als quals foren acompanyats los prohòmens consellers, axí de paròquies com de officis, arts e mesters, segons que *infra*-s seguex.

Primerament, de la paròquia de Senta Maria... /230v/ ...
De Sent Nicholau,
En R(amon) Montaner,
en Jacme Tholsà,
en G(uillem) Cesfàbregues,

en Rubert de Bellputg,
 en Johan de Miralles,
 en Bernat R(amon)...

22

1326 febrer 3. Barcelona

Jaume II concedeix de gràcia especial una moratòria a Ramon Muntaner, per dos anys, del pagament de 220 cafissos de forment que deu a Jaume Amigó, ciutadà de València.

ACA, *Canc.*, reg. 188, f. 216r.

Reg. Martí de BARCELONA, «Regesta», núm. 44.

Iacobus, etc., fidelibus suis iustitie Valentie in civilibus ceterisque officialibus nostris vel eorum loca tenentibus ad quos presentes pervenerint, salutem, etc. Noveritis nos de speciali gratia elongasse, penis cessantibus quibuscumque, Raimundum Montanerii, civem Valentie, et debitores ac fideiussores pro eo obligatos et bona eorum, a solutione debiti ducentorum viginti kafficiorum frumenti ad mensuram dicte civitatis, in quibus tenetur Iacobo Amigoni, civi Valentie, vel alii pro eo, hinc ad duos annos a data presentium in antea continue subsequentes, dum tamen iam alias exinde per nos non fuerit elongatus, et assecurato primitus ydonee in posse nostro, nisi iam ascuratum sit, per medietatem dicti frumenti in fine primi anni, et alteram medietatem in fine secundi anni exsolvere teneatur. Per hanc tamen gratiam non intendimus elongare predictum debitum, si debeat cum iuramento, nec pro dotibus seu sponsalitiis mulierum, vel pro venditione bonorum immobilium seu reddituum, nec pro pignoribus traditis creditoribus et ab ipsis possessis, nec legata testamentorum seu comandas. Quare vobis dicimus et mandamus quatenus elongamentum predictum observetis et observari faciatis per dictum tempus, ut superius continetur. Data Barchinone, .III.º nonas februarii anno Domini .M.ºCCC.ºXX.º sexto.

Dominus rex mandavit Bernardo de Aver(son)e.

23

1326 abril 8. València

Ramon Muntaner és elegit pel Consell de València en la comissió de trenta ciutadans encarregats de del·liberar sobre la unió foral que la ciutat vol establir en tot el regne.

AMV, MC A-1, f. 279r-v.

Ed. ANYÓ, *El primer Manual de Consells*, pp. 395-396.

Cit. ALMARCHE, *o. c.*, p. 487.

En lo dia de dimarts, en lo qual comptava hom .VI.º idus aprilis anno Domini millesimo .CCC.^o vicesimo sexto, fo appellat e congregat consell en les cases de la Confadria del benaventurat Sent Jacme, e en aquell n'Arnau G(uillem) Català, e en D(oming)o de Clarmunt e en Berenguer de Codinats, misatgers de la ciutat, exposaren lur misatgeria, e foren lestes les cartes d'aquèn per ells impetrades del senyor rey. Finalment, lo dit Consell ordenà que certs prohòmens fosen elets qui fosen als tractamens necessaris sobre la unió dels furs, axí que Fur de València fos en lo regne, per bon estament de justícia de la ciutat e regne. /279v/

Los quals prohòmens són segons que-s seguexen, als quals lo dit Consell atorgà e donà plen poder de tractar segons lur bona discreció:

En Berenguer Dalmau,	en G(uillem) Costantí,
en Berthomeu Mathoses,	en Francesch de Vallobrega,
en R(amon) Montaner,	en D(oming)o de Claramunt,
A(rnau) G(uillem) Català,	en Jacme Tholsà,
en R(amon) de Soler,	en Jacme de Ripoll,
en R(amon) G(uillem) Català,	en Johan de Miralles,
en Jacme de Castellet,	en G(uillem) de Cervià,
en P(ere) G(uillem),	en P(ere) Solà,
en Salvador Rich,	en P(ere) Rotg,
en Bernat de Valldaura,	en D(oming)o Cedrelles,
en Bertomeu Çaranyó,	en P(ere) A(rnau), sartre,
en P(ere) de Regüés,	en Valentí Calaff,
en Nicholau Duran,	en R(amon) Monta(n)ya,
en Jacme d'Artés,	en P(ere) de Sentafé,
en G(uillem) Berenguer,	en R(amon) Polgar.

24

1326 octubre 27. València

Joan Muntaner emet sentència arbitral entre Jaume Verdú, canviador de València, d'una part, i Nadal Bonshoms, procurador de les aljames de moros de la Vall d'Aiora, de l'altra. El primer reclama un deute de 200 lliures, de què els sarraïns manifesten haver-ne pagat ja 113: Muntaner decreta que li donen sols 87 lliures, per considerar-ne provada l'al·legació.

ARV, *Protocols*, Aparici de Lapart, 10408, ff. 224r-225r. Text molt deteriorat.

On yo, en Johan Montaner, àrbitre e arbitrador e amigable componedor comunament elet d'en Jacme Verdú, ciutadà e cambiad[o]r de València, de la una part, e d'en Nadal Bonshom[s], procurador dels al[a]mins e aljames dels lochs dels sarrahins que s[ón en la] vall de Ayora, [ço] és, de Palaciolos, e de Teresa, e de Açarra, e de Xaraful e de X[a]lanç e de Conffrontes, sobre totes qüestions que entre ells sien o ésser esperen per qualque r[ahó], segon[s que en] /224v/ lo [com]promés d'aquèn feyt per lo notari dejús escrit és largament [co]ntengut, vist primeramen[t] lo dit compromés e lo po[d]er a mi donat [... .. a]prés l[o] procés actitat denant lo honrra[t] n'Andreu Guillem [Scriv]à, jutge per l[o] senyor rey [assignat], [e] la qüestió en aquell contenguda, per lo qual procés appar que-l dit en Jacme Verdú [de]manava .CC. lliures als dits alamins e aljames, ab du[es] cartes públiques, [ca]scuna de .C. lliures, et los dits alamins e aljames e lur part se defenia al-legan paga de .C.XIII. lliures de les dites .CC. lliures, e mos[tran] dues àpoques, la una de .XL. lliures [e] .X. sous e l'altra de .LXXII. lliures e .X. sous, e moltes altres coses en lo dit procés contengudes.

Les quals diligentment examinades, quant [a]l dit procés, dich e pronunciu que, jasia ço al dit en Jacme Verdú sien degudes .CC. lliures e més per los dits alamins e aljames, ab altres cartes e per altres rahons, emperò lo dit en Jacme no-s devia clamar de totes les dites .CC. lliures de les dites dues cartes, com de aquelles aparega ésser paga[d]es les dites .C.XIII. lliures de les dites dues àpoques. E per ço revoch la dita condempnació en les dites .C.XIII. lliures e pronunciu que solament romanen a pagar de les dites .CC. lliures de les dites dues cartes tan solament .LXXXVII. lliures, e aquestes .LXXXVII. lliures de les dites .CC. lliures ajutge al dit en Jacme Verdú. De la demanda, emperò, de la dobla pos[ada] per part dels dits alamins e aljames contra lo dit en Jacme de les dites .C.XIII. lliures pagades, lo dit en Jacme Verdú absolvu, per ço ca[r], jasia ço que erràs en demanar ab les dites dues cartes totes les dites .CC. lliures, emperò veritat demanava que .CC. lliures li eren degudes, e axí aquella error és ací per lo dit en Jacme corr[e]gida.

Enaprés, vista una condempnació de pena de quart, escrita e-l libre de la cort de València sots calanari de (*blanc*) *octobris anno Domini .M.°CCC.°XXII.°*, en la qual appar los dits alamins e aljames ésser obligats [a]l dit [en] Jacme Verdú en .LXXV. lliures, de les quals, segons que appar per lo r[e]cla[... ..] d'aquelles, roman a pagar al dit en J[a]cme Verdú .XXV. lliures, emperò, aquestes .XXV. lliures ajutge al dit en Jacme Verdú.

Vista encara [una] carta de deute feyta .XII. *kalendas februarii anno Domini .M.°C{CC}.°XX.° {s}ec{undo}*, en la qu[al] app[ar] que-ls dits alamins e aljames deuen, d'altra part, al dit en Jac[me] Ver[dú] .XC. lliures per rahan de prés-tech que d'aquelles los féu, emperò, ajutge les [dites .X]C. lliures al dit en Jacme.

Vist encara les demandes de les penes deman[ades] per lo dit en Jacme Verdú, ço és, .XX. *solidos* per cascun j[o]rn del dia que-s comptava [...]

kalendas martii anno Domini .M.^oCCC.^oXX.^o s{ecund}o, après tres meses que la pag[a-s] (?) devia fer de .C. lliures [... ..] del deute de la carta de les .C. lliures que fo feyta lo dit dia, la q[u]al pena munta en s[um]ma de .XX. *tria mille* sous e pus; ítem, la pena de la segona carta de les altres .C. lliures, que fo feyta *tertio idus madii anno {Domi}ni .M.^oCCC.^oXX.^o tertio*, que és de .XX. sous per cascun jorn [d]e dos meses a avant [a]prés l[la] fecció de la [di]a carta, que munta tro en aquest dia .XX. *duo mille* sous r[... ..] que] les dites penes sien ajustades a quantitats, e seria semblant /225r/ que per maneres de usures se [don]asen, j[as]ia que ls dits [a]lamins e aljames no si[en] sens colpa, com no pagaren al dia...

.....
 ...los [di]ts alamins e aljames absolvu e impòs al dit en Jacme Verdú sobre aquell[es] fa[hed]jores c[a]lla[m]ent perdurable. Pronunciu encara que ls dits alamins e al[j]ames paguen la dita quantitat de .CCC.XVII. lliures per mi ajudgada al dit en Jacme Verd[ú], en [aq]uesta manera, ço és, per tot giner p[ri]mer que ve, .C. lliures; ítem, per tot lo abril subsegüent, .C. lliures, e per tot juliol .LXVII. lliures, e per tot lo setembre següent, .L. lliures, sots la pena en lo compromés posada.

D[o]nada sentència arbitral, presents les sobredites parts, en València, en l'obrador del dit en J[ohan], d[i]lluns que era comptat .VI.º *kalendas novembris anno Domini .M.^oCCC.^oXX.^o sexto. S(ignum) (creu)*.

Testes, en Berthomeu Çaranyó, n'A(rnau) de [L]émena e n'An[dreu Ca]ner, mercaders.

25

1327 maig 16. Barcelona

Jaume II concedeix a Ramon Muntaner mantenir l'enfranquiment de tota classe d'exaccions reials de l'alqueria d'Aitona, al terme del castell de Corbera, per tota la seua vida, no obstant que l'haja permutada amb Arnau de Romaní per una torre situada entre els llocs de Silla i d'Almussafes.

ACA, *Canc.*, reg. 230, f. 17r.

Ed. Estanislau K. AGUILÓ, «Documentos relativos al cronista Ramón Muntaner», *Bolletí de la Societat Arqueològica Lul·liana*, 18 (1920-1921), 16-17.

Ed. Martí de BARCELONA, «Nous documents», núm. 23.

Reg. Martí de BARCELONA, «Regesta», núm. 45.

Nos, Iacobus, Dei gratia rex Aragonum, Valentie, Sardinie et Corsice, ac comes Barchinone. Considerantes nos dudum concessisse fideli nostro Raimundo Muntanerii, civi Valentie, quod in tota vita sua francham haberet alchaream suam vocatam de Aytona, sitam in termino castris nostri de

Corbaria, ita quod pro ea seu pertinentiis eiusdem cum hominibus dicti castris de Corbaria seu alias in questiis, subsidiis, cenis, servitiis seu aliis exactionibus quibusvis regalibus nichil contribuere teneretur, ut hec in carta dicte concessionis nostre, que data fuit Valentie .VII.º kalendas aprilis anno Domini .M.ºCCC.ºXX.º quinto, latius continetur, et nunc idem R(aimund)us alchaream ipsam excambivit seu permutaverit cum Arnaldo de Romaní pro quadam turri dicti A(rnald)i posita seu sita inter locum de Sylla et locum de les Almuçaffes,²⁸ fueritque nobis pro parte eiusdem Raimundi humiliter supplicatum ut in vita eiusdem R(aimund)i, iuxta dictam concessionem nostram, predictus Arnaldus de Romaní quoad dictam alchaream predictam habeat franquitatem, idcirco, eiusdem R(aimund)i contemplatione, tenore presentium concedimus dicto Arnaldo de Romaní quod, in tota vita ipsius R(aimund)i tamen, dictam alchaream cum suis pertinentiis habeat francham et liberam, sub forma et conditione qua ipsi R(aimund)us dictam franquitatem concedendam cum dicta carta nostra ut predictur duxeramus. Mandantes iustitie et baiulo Corbarie ac portariis, collectoribus et aliis officialibus nostris, presentibus et futuris, quod predictam franquitatem sub dicta forma firmam habeant et observent et faciant inviolabiliter observari, et non contraveniant nec aliquem contravenire permittant aliqua ratione. In cuius rei testimonium presentem cartam nostram inde fieri iussimus, sigillo nostro appenditio communitam. Data Barchinone, .XVII.º kalendas iunii anno Domini .M.ºCCC.ºXX.º septimo.

Fran(ciscus) de Bas(tida), ma(ndato) r(egio).

26

1327 maig 31. València

Ramon Muntaner és elegit conseller de la ciutat de València en representació de la parròquia de Sant Nicolau, per segona vegada.

AMV, MC A-2, ff. 1r-3v.

Cit. ALMARCHE, *o. c.*, p. 487.

En lo dia de dicmenge, festa de Cinquagesma, en lo qual comptava hom *pridie kalendas iunii anno Domini millesimo .CCC.º vicesimo septimo*, appellat e congregat consell en les cases de la Confadria del bena[ven]turat Sent Jacme Apòstol, per rahó de elecció faedora de jurats... /2v/ ...

28. Segurament una torre d'origen àrab, com les veïnes de Benifaïó o Espioca. Al segle XIV, el llogaret referit es deia *la Torre d'En Romaní*; actualment el poblat, anomenat *el Romaní*, pertany al terme de Sollana (Ribera Baixa), pròxim als de Silla i d'Almussafes.

Après les dites coses, foren donats en consellers, axí de paròquies com de officis, arts e de mesters, e reebuts per los dits jurats segons que *infra*s seguex:
/3r/

Et primerament, de la paròquia de Senta Maria... /3v/ ...

De Sent Nicolau,
en R(amon) Montaner,
A(rnau) G(uillem) Català,
en Berenguer de Ripoll,
en Jacme Tholsà,
en Berenguer de Codinats,
en R(amon) Oliver...

27

1327 novembre 21. Monestir de Santes Creus

El rei Alfons el Benigne comana a Ramon Muntaner i Arnau Guillem Català determinar una causa d'apel·lació de Pere d'Esplugues, ardiaca d'Alzira, contra els jurats de València, per les contribucions imposades als béns del seu nebot del mateix nom, menor d'edat.

ACA, *Canc.*, reg. 128, f. 2r.

Ed. Martí de BARCELONA, «Nous documents», núm. 24.

Alfonsus, Dei gratia rex Aragonum, Valentie, Sardinie et Corsice, ac comes Barchinone, fidelibus suis Raimundo Muntanerii et A(rnald)o Guillelmi Cathalani, civibus Valentie, salutem, etc. Causam appellationis ad nos emisse per d[ilectum] nostrum P(etr)um de Speluncciiis, archidiaconum Algezire in ecclesia Valentina, tutorio nomine P(etr)i de Speluncciiis, nepotis sui, filii quondam Francisci de Speluncciiis, a quadam taxatione indebite et iniuste, ut asseritur, facta per iuratos civitatis Valentie anni presentis de bonis que dictus pupillus habet in civitate et orta Valentie, de quibus etiam bonis dictus tutor asserit dictum pupillum non debere contribuere in questiis et aliis exactionibus civitatis iamdicte, vobis comittimus per presentes. Mandantes vobis quatenus, vocatis qui fuerint evocandi, de causa appellationis predicte cognoscatis et eam fine debito terminetis, prout de foro et ratione inveneritis faciendum, malitiis et diffugiis quibuslibet pretermisissis. Nos, enim, super predictis vobis comittimus plenarie vices nostras. Et quia nondum sigilla nostra regalia fieri feceramus, pres[e]ntem sigillo nostro antiquo et consueto iussimus comuniri. Data in monasterio Sanctarum Crucum, .XI.º kalendas decembris anno Domini .M.ºCCC.ºXX.ºVII.º

G(uillelmus) Ou(lomar) misit expediendam.

1328 març 7 i 19. València

Ramon Muntaner, ensems amb els jurats Bartomeu Matoses i Domingo de Claramunt, i els ciutadans Bernat Dalmau, Arnau Guillem Català i Berenguer de Ripoll, designats missatgers de la ciutat de València per a les festes de la coronació del rei Alfons el Benigne.

AMV, MC A-2, ff. 33v-34r i 43r (ant. 41r).

Ed. ALMARCHE, *o. c.*, p. 487 (incomplet).

Die lune nonas martii.

.....
Encara lo dit Consell ordenà que en Jacme Tholsà fos lochtinent d'en Berthomeu Mathoses, jurat, e en Berthomeu Çaranyó fos lochtinent d'en D(oming)o de Claramunt, jurat e clavari, per tal que los dits en Berthomeu Mathoses e en D(oming)o de Claramunt /34r/ són elets en misatgers per anar a la solempnitat de la coronació del senyor rey n'Amfós, ensemps ab en Bernat Dalmau, en R(amon) Montaner e n'Arnau G(uillem) Català, e ab en Berenguer de Ripoll.

.....
/43r/ En lo dia de dissapte, en lo qual comptava hom .XIII.º kalendas aprilis anno Domini millesimo .CCC.º vicesimo octavo, en Berthomeu Mathoses, en Bernat Dalmau, n'Arnau G(uillem) Català, en Domingo de Claramunt e n Berenguer de Ripoll, missatgers elets per part de la ciutat ensemps ab en R(amon) Muntaner, anadors a la sol·lempnitat de la coronació del molt alt senyor rey n'Amfós, juraren en poder e mà de mi, en Berthomeu Benajam, notari, reebén d'aquells, axí com a pública persona, en nom d'aquells de qui's pertany ho pertànyer pot ho deu, sobre los sants .IIII. Evangelis de Déu, davant ells posats e mostrats e ab lurs pròpies mans toquats, que servaran lo capítol feyt sots calendari de *pridie kalendas decembris anno Domini .M.ºCCC.ºXX.ºVII.º*, ordonat e feyt com missatgers seran trameses al senyor rey ho a son primer engenrrat, ço és, que per si ne per altre no empetren o empetrar facen del senyor rey o de son primer engenrrat sinó tan solament aquelles coses per les quals seran trameses per la dita ciutat.

Lo dit en R(amon) Montaner, en lo dit dia de .XIII.º kalendas aprilis, no volch fer lo dit sagrament, ans dix que's retendria son acort si-l faria ho no, ho si romandria del viatge ho si iria en aquell.

Enaprés, en lo dia de dimarts, en lo qual comptava hom .XI.º kalendas aprilis anno predicto, lo dit en R(amon) Montaner féu semblant sagrament que-ls altres companjons seus feyt avien e segons que desús és declarat.

29

1328 maig 22. València

Elecció de Ramon Muntaner, per segona vegada, com a jurat de la ciutat de València.

AMV, MC A-2, f. 44r.

En lo dia de Cinquagesma, en lo qual comptava hom .XI.º kalendas iunii anno Domini .M.^oCCC.^oXX.^o octavo, foren elets en jurats de la ciutat de València, ço és saber, en R(amon) Montaner, Berenguer de Ripoll, en Bernat Çanou e en Salvador Rich, ciutadans de la dita ciutat. E en aquell meteix ayn foren elets per consellers, ço és a saber, axí de parròquies com de officis e de mesters, los prohòmens infrascrits segons que-s segueix:

De Senta Maria...

30

1329 juny 12. València

Clàusules de l'últim testament de Ramon Muntaner, atorgat davant d'Andreu d'Espígol, notari de València. Institueix hereu universal el seu fill Macari Muntaner.

ARV, *Justícia Civil, Manaments i empires*, 1606, llib. 10, mà 100, ff. 27r-31r. Còpia de registre d'un trasllat autèntic de 1357.

Ed. ALMARCHE, *o. c.*, doc. IV.

Reg. Martí de BARCELONA, «Regesta», núm. 48.

Hoc²⁹ est translatum bene et fideliter factum decimoquarto calendas decembris anno Domini millesimo tercentesimo quinquagesimo septimo, sumptum a quibusdam clausulis notule ultimi testamenti venerabilis Raymundi Muntanerii, civis Valentie, quondam, deffuncti, quodquidem testamentum iam in formam publicam fuit abstractum confectumque fuit per Andream d'Espígol, notarium Valentie, quondam, deffunctum, pridie idus iunii anno Domini millesimo tercentesimo vigesimo nono, tenor quarumquidem clausularum sequitur per hec /27v/ verba:

«Et accipio michi de bonis meis, pro anima mea et sepultura facienda, decem mille solidos regalium Valentie, de quibus dimitto pro construenda

29. Hi precedeix la nota, de lletra coetània de dues mans diferents: *E que li'n sia donada al dit Montaner còpia autèntica y fefabent tantes quantes vegades seran menester. / E per execució de dita provisió fonch registrat lo acte del tenor següent.*

quadam capella³⁰ in ecclesia Predicatorum predicti (*sic*), sub invocatione beati Macarii, quam volo ibi fieri, duos mille solidos. In pariete cuius capelle versus ciminterium volo quod fiat monimentum ubi corpus meum sepelliat, etiam ubi domina Valençona, uxor mea, Guillermus de Fabriciis³¹ et Iuannes Muntanerii et eorum descendentes possint post eorum finem, si voluerint, sepelliri.

Item, dimitto pro quadam pitantia que fiat die novene fratribus dicti ordinis Predicatorum Valentie, decem libras.

Item dimitto pro facienda quadam /28r/ pitantia dictis fratribus die qua fiet aniversarium, decem libras.

Item, dimitto operi ecclesie dictorum fratrum Predicatorum, decem libras.

Item, dimitto conventui eiusdem ordinis, pro libris, decem libras, ut orent ad Deum pro anima mea.

Item, dimitto fratri Michaeli Egual, scudis³² ordinis Predicatorum, consanguineo meo, pro libris, decem libras.

Complectis predictis, cetera bona mea mobilia et immobilia,³³ et iura quecunque michi pertinentia et pertinere debentia ubique, dono et dimitto iure institutionis Macario, filio meo, et ipsum michi heredem universalem instituo. Et si dictus Macarius obierit infra etatem viginti annorum sine /28v/ filiis legitimis, substituo et in bonis que sibi dimitto dictum Martinum, filium meum, si tunc vixerit; et si dictus Martinus non vixerit, substituo dicto Macario heredes ceteros filios meos, cuiusque sexus, et dicte domine uxoris mee superviventes, si qui fuerint. Et si nullus eorum tunc vixerit, substituo dicto Macario herede Ioannem Monta(ne)ri(i), si tunc vixerit, et, in eius deffectum, filios masculos dicti Ioannis. Et si dictus Ioannes vel filii sui masculi non vixerint, nunc substituo dicto Macario heredes pauperes Iesuchristi, ita quod ipsa bona vendantur et in dicto casu per dictos manumissores meos, et pretium eorum largiatur et distribuatur pro anima mea ad notitiam eorundem».

Die lune pridie calendas octobris /29r/ anno Domini millesimo tercentesimo trigesimo sexto, Macarius Muntanerii, constitutus in presentia mei, Andree d'Espígol, notarii Valentie, et presentibus testibus infrascriptis, dixit ad sui audientiam pervenisse quod Raymundus Muntanerii, pater suus, qui, ut asseruit, finierat³⁴ dies suos in loco de Eviça, confecerat suum testamentum in posse mei, dicti notarii, et ideo petiit publicari ipsum testamentum, quod, ut superius est, fuit estatim per me, dictum notarium, in presentia dicti Macarii et in presentia etiam Ioannis Muntanerii, manumissoris nominati in

30. *capelania* (*sic*) a l'orig.

31. Corregit sobre *Frabriciis*.

32. *Sic*, potser errada de còpia per *studio* o *studenti*.

33. *et immobilia*, repetit a l'orig.

34. *fineerat* a l'orig.

testamento predicto, et testium subscriptorum, ad requisitionem dicti Macarii publicatum.

Dicto testamento /29v/ lecto et publicato, dictus Macarius dixit quod protestatur de omni iure sibi pertinenti in bonis dicti quondam patris sui, tam ratione quinquaginta mille solidorum quod asseruit dictum quondam patrem suum dedisse eidem Macario tempore matrimonii sui, habendos post obitum dicti Raymundi, quam ratione viginti unius mille solidorum quos asseruit dictum Raymundum recepisse de dote promissa eidem Macario cum domina Spanyola, uxore sua, quam alia ratione, quod ius remane(a)t in omnibus sibi salvum, ita quod ratione dicte publicationis facte in sui presentia nec per receptionem dicte herentie, /30r/ quam recipere intendebat solum honore dicti patris sui, cum beneficio tamen inventarii et non alias, nullum eidem Macario in iure suo fiat preiudicium vel paretur. Presentibus ad hec testibus Iacobo Borrelli, Lippo de Apparicio, notariis, et Aznar de Sinaos. Quequidem publicat(i)o et alia predicta³⁵ facta fuit in civitate Valentie, presentibus testibus supradictis.

Sen-(*signe cruciforme*)-nal de Honorat Joan de Solanes, justícia de la ciutat de València en lo civil, qui, v[i]sta la damunt dita nota original, en lo present trellat sa auctoritat e decret donà e posà.

Sig-(*signe*)-ne d'en Berenguer Guitart, /30v/ notari públich per auctoritat real per tota la terra y sennoria del molt alt sennor rey de Aragó, qui en lo lloch del discret Narcís de Colent, notarii públich per aquella mateixa auctoritat e scrivà de la cort del civil de València per lo honrrat en Jaume Scrivà, la auctoritat del dit honrrat justícia, de manament seu, en lo present traslat aposà e-scrivué, dijous segon dia de agost, ani (*sic*) de la nativitat de nostre sennor Déu mil tres-cents cinquanta-huit.

Sig-(*signe*)-num Berengarii de Cardona, auctoritate regia notarii publici Valentie, qui hoc scribi fecit de notulis librorum Andree /31r/ d'Espígol, notarii publici eiusdem, quondam, deffuncti, traslatarique fecit et clausit die et anno in prima linea contentis.

31

1329 novembre 24. València

El rei Alfons el Benigne dóna comissió a Ramon Muntaner per a l'adquisició de vi a Calàbria i Sicília, i el seu transport i subministrament a l'exèrcit del monarca, destinat a la campanya contra el regne de Granada.

ACA, *Canc.*, reg. 541, f. 3r-v (2ª numeració).

35. *predictis* a l'orig.

ARV, *Justícia Civil, Manaments i empires*, 1612, llib. 7, mà 68, ff. 1r-3v.
Ed. ALMARCHE, *o. c.*, núm. 6.³⁶
Reg. Martí de BARCELONA, «Regesta», núm. 52.

Nos, Alfonsus, etc. De industria et fide et legalitate vestri, dilecti consilarii [nostr]i Raymundi Muntanerii, fidem indubiam obtinentes, tenore presentium committimus vobis ac plenam et liberam potestatem et auctoritatem conferimus quod, nomine et pro parte nostra, ematis seu emi faciatis vinum necessarium pro felici viagio seu intrata quam facere intendimus contra perfidos sarracenos regni Granate, ita quod de partibus Calabrie et Sicilie aut aliis partibus ultramarinis aut sismarinis (*sic*) vinum ipsum prout melius poteritis ad utilitatem curie nostre ematis sive a /3v/ mercatoribus inde emptionem faciatis, ad certum quid pro libra vel ad certum pretium pro salma, carrico sive quarterio, vel eo modo quo discretioni vestre melius videbitur expedire, pro quoquidem vino emendo possitis bona nostra obligare et securitates ydoneas cum fideiussoribus et tabulis camporum prestare, et alia omnia facere que ad cautelam et securitatem vendentium dictum vinum fuerint opportuna. Nos enim omnes securitates et obligationes ac promissiones de solvendo pretio dicti vini et lucro etiam inter vos et ipsos venditores conducto et condicendo firmiter observare promittimus et iuramus per Deum et eius sancta quatuor Evvangelia, manibus nostris corporaliter tacta, promittentes vobis bona fide regia et sub virtute dicti prestiti iuramenti quod vos et fideiussores seu campsores per vos dados indempnes penitus servabimus a predictis, et de presenti vobis tantam quantitatem pecunie in loco certo assignabimus que sufficiat ad predicta. Committimus insuper vobis quod vinum ipsum custodiatis et conservetis ac portari ubi nos erimus in dicto viagio regni Granate faciatis, et inibi ipsius dividatis et partiamini, prout nos seu scriptor portionis domus nostre de /3r/ mandato nostro duxerimus ordinandum; et tam de emptionibus supradictis quam [de] aministracione et partitione dicti vini magistro rationali curie nostre pro parte nostra teneamini reddere rationem. In cuius rei testimonium presentes fieri et sigillo nostro appenditio iussimus comuniri. Data Valentie, octavo kalendas decembris anno Domini millesimo .CCC.ºXX. nono.

Franciscus de Bastida, mandato regio.³⁷

36. Publica la versió de l'ARV, que presenta petites errades de còpia.

37. La còpia de l'ARV fineix amb la subscripció: «Si-(*signe*)-gnum meum, Michaelis Ioannis Amat, Sacre Catholice et Regie Magestatis scribe mandati, archivarii regentis protonotarii in principatu Cathalonie, per totam terram et ditionem suam /3v/ notarii publici, Barcinone populati, qui huiusmodi exemptum a suo originali quaterni super negotiis Granate, a foleo eiusdem primo pretitulato, in regio archivo recondito et custodito, per alium scribi feci et clausi, ach ut regens protonotariatus regio sigillo muniri Barcinone, die decimatertia mensis decembris millesimo sexcentesimo septimo. Locus sigilli».

32

1330 juny 26. València

Joan Muntaner i Guillem Sesfàbregues, cosins de Ramon, són elegits consellers de València pel districte parroquial de Sant Nicolau.

AMV, MC A-3, ff. 111v (ant. 106v) a 115r (ant. 110r).

En lo dia de disabte, vigília de Cinquagesma, en lo qual comptava hom .VII.º kalendas iunii anno Domini millesimo .CCC.º tricesimo, fo appellat e justat consell en lo palau de les cases de la Confadria del benaventurat apòstol Sent Jacme, ço és, per fer elecció de jurats, segons ordenació novellament feta, ab privilegi del senyor rey n'Amfós per aquell atorgat en cort general celebrada en la ciutat de València. E, ans de la dita elecció, los jurats de l'ayn primer passat, ab consell e assentiment del dit Consell, ordenaren e posaren en estament les coses infrasegüents... /114r/

Los prohòmens infrascrits són estats elets en consellers, axí de cavallers com de paròquies com de officis e mesters, en la forma infrasegüent:

Primerament, de cavallers e de persones generoses... /115r/ ...

De Sent Nicholau.

En R(amon) de Molló,
en G(uillem) Cesfàbregues,
en Johan Montaner,
en Michel Gastó,
en Bernat Conill,
en Gil de Civera...

33

1330 juliol 3. València

Ramon Muntaner i la seua muller Valença venen a Ramon de Moyó, mercader, una alqueria en terme de Beniferrí, a l'horta de València, que comprén casa i 12 cafissades de terra, per preu de 9.000 sous.

ARV, *Protocols*, Aparici de Lapart, 2758, f. 153r-v.

.V.º nonas iulii, die martis.

.....

Raymundus Montanerii, civis Valentie, et uxor eius domina Valença, in solidum, per nos et nostros, vendimus et concedimus, tradimus et³⁸ quasi tradimus vobis, Raymundo de Moyó, civi et mercatori Valentie, presenti, etc., imperpetuum, per merum, proprium, franchum et liberum alodium, ab omni honore debitorum et aliarum obligationum expeditam, totam illam alqueream nostram quam habemus et possidemus in termino de Raphal Beniferri,³⁹ orta Valentie, et terre⁴⁰ que circa sunt, et sunt usque ad duodecim kafficiatas terre, parum plus, prout domus dicte alqueree conffrontatur cum via de duabus partibus, et cum domibus G(uillelmi) Cases, cequia in medio, et carraria que est supra viam usque B[ur]jaç[ot], confrontatur cum terra Bernardi Cases et cum cequia de Tormos, et cum vinea de na Maymona, et cum vinea d'en Femades, et cum torco Bernardi Cases, et cum semita et terra que est subtus domos usque Campanarium, confrontatur de tribus partibus cum vi[a] et cum terra et vinea Bernardi Cases.

Iamdictam itaque alqueream, domos et terram superius confrontatam, videlicet, domos cum sals (*sic*), etc., et terr[am] cum arboribus, etc., et cum aliis iuribus, etc., vendimus et concedimus pretio, videlicet, novem millium solidorum regalium Valentie, quos omnes a vobis, etc., habemus, etc. Renuntio, etc., et beneficio et[iam] me[lior]is pretii, etc. Dantes, etc. Et sic ha[beati]s, etc. [ad] dandum, etc., excep[ti]s militibus atque sanctis, sicut melius, etc., promitentes, etc., s[a]lvare [... ..] etc., et evictione, etc., ita quod si forte deinde ullo tempore, in to[ta] vel in par[te], huius venditionis vobis aut vestris questio aliqua seu demanda fieri [... ..] movere, etc., per [allegatio]nem libelli quam alio quocumque modo, incontinenti [... ..] nostrum aut de[nun]tiatione nobis non facta, seu ex preta(c)ta denuntiatione, cum [... ..] pact[u] speciali et expresso in hoc [con]tractu aposito vobis et vestr[is] [...] sumptibus [... ..]as promitimus in solidum ante vos et [vestr]os penitus et [... ..] terris respondere, etc., vos et vestros et omnia bona vestra ab omni dampno, etc. Et ipsam litem, questionem, controversiam, libellum et totam causam in nobis suscipere et ipsius rey deffenssi[onem] nos afferre et in causa seu causis, tam principalibus quam appellationis [... ..] eas de nostris propriis sumptibus ducere [... ..] dum usque per diffinitivam sententiam [... ..] terminare vel vos [... ..] si [... ..] tamen sitque hac electione servata /153v/ atque remissa super a(n)num neccessitate denuntiandi nobis seu nostris lites vel questiones predictas, et si vos aut vestri dictas causas tractare elegeritis et super evictione et vos aut vestros vel bona vestra pronuntiari contigerit aut missiones, etc., vel dampna, etc., seu aliquid a vobis vel vestris evictum fuerit sive diminutum de venditione predicta, tamen illud, etc., cum dampnis, etc., restituere, etc., volentes et firmiter stantentes ac vobis et vestris concedentes quod non possimus dicere vel modo

38. Errada de l'escrivà, per *seu*.

39. Corregit damunt *Beniferre*.

40. Precedeix, ratllat: *videlicet, domos et terras*.

aliquo allegare quod facta fuerit nobis iniuria si tota dicta venditio aut aliqua eius pars a nobis vel nostris e[x]interetur, quod nostri vel vestri culpa, etc., immo totum illud, etc., cum dampnis, etc., restituere, etc., postquam nobis vel alteri nostri seu nostris fuerint denunciati vel vestro (*il-legible*) ex preta(c)ta denuntiatione, etc.

Et hoc ex pacto, etc., de [qui]bus credamini sol[o] vestro sacramenti (?), etc., pro quibus attendendis et pro evictione et legali gui[...] huius [venditionis...] in solidum et omnia bona n[ost]ra] etc. Renuntio sig[...] beneficio dividende actionis, etc., et legi, etc., f[...] ad forum Valentie Macarium Montanerii, filium nostrum, qui de predictis, etc., omnia (?) fideliter obligo omnia bona [nost]ra] etc. Et ad maiorem firmitatem, ego, dicta Valensa, iuro, etc. R[enuntio] etc.

Testes, Petrus Benencasa, senior, R(aymund)us de Oro et Bernardus Francisci et Bernardus Costa [...] dicti Valença et Macarius Montanerii firma-verunt .II.^a nonas iulii et anno predicto, presentibus [testibu]s Francisco de Fonte et Iacobo Rosselli.

34

1330 juliol 3. València

Ramon de Moyó, ciutadà i mercader de València, reconeix a Ramon Muntaner, ciutadà, present, i a Joan Muntaner, també ciutadà i draper, absent, que, dels 10.000 sous que aquests tenien d'ell en comanda a l'obrador de draperia, li han restituit 3.000 sous. El susdit Moyó es reté aquesta quantitat dels 9.000 sous del preu de la venda que li han fet Ramon Muntaner i la seua muller d'una alqueria en terme de Beniferrí, a l'horta de València.

ARV, *Protocols*, Aparici de Lapart, 2758, ff. 153v-154r.

35

1333 maig 22. València

Joan Muntaner, elegit per segona vegada conseller de València per la parròquia de Sant Nicolau.

AMV, MC A-3, ff. 34r-36r.

En lo dia de disabte, vigília de la festa de Cinquagesma, en lo qual comptava hom *undecimo kalendas iunii anno Domini .M.^oCCC.^oXXX.^o tertio*, foren elets en jurats de la ciutat de València los honrats en R(amon) de Lebià, cavaller,

en Francesch de Vinatea, en R(amon) Castellà, fill d'en Jacme Castellà, en G(enego) Rabaça, en D(oming)o de Claramunt e en Berenguer Suau.

Et enaprés, per la absència del dit en R(amon) Castellà, fo elet en Johan Escorna en jurat, e, per la mort del dit en Vinatea, en Bernat de Vall dau[ra].⁴¹
/35r/

En lo present ayn foren elets en consellers de paròquies, de officis e de mesters, los prohòmens infrasegüents... /36r/ ...

De Sent Nicolau.

En P(ere) Mercer,
en Bernat Suau,
en Johan Montaner,
en Bernat Conill,
en Bernat Dezcastell,
en R(amon) Polgar.

36

1333 maig 23. Monestir de Poblet.

Alfons el Benigne mana al bisbe de Barcelona pagar a Lope de Sos, porter reial, certa quantitat de diners que havia estat prestada al seu pare, el rei Jaume II, per Ramon Muntaner, el qual n'havia feta cessió a aquell oficial.

ACA, *Canc.*, reg. 501, f. 2r-v.

Ed. Martí de BARCELONA, «Nous documents», núm. 25.

Alfonsus, etc., venerabili in Christo patri Pontio, divina providentia Barchinonensi episcopo,⁴² necnon dilectis nostris deputatis ad solvendum debita et iniurias serenissimi domini Iacobi, recolende memorie, patris nostri, salutem, etc. Cum per curiam dicti domini regis deberetur R(aymund)o Muntanerii, civi Valentie, certa peccunie quantitas, quam idem dominus rex recognovit et confessus fuit debere eidem ratione mutui sibi facti per eum, cum littera sua data Valentie, tertio kalendas ianuarii anno Domini .M.°CCC.°XVII.°, de quaquidem quantitate peccunie fidelis porterius noster Luppus de Sos habere se asserit cessionem cum publico instrumento, et nonnullae solutiones facte fuerant et scripte in d[omi]no littere supradicte, nosque de voluntate aliorum

41. Paràgraf afegit posteriorment. Al·ludeix a la mort, durant l'exercici del càrrec de jurat, del cèlebre Francesc de Vinatea, protagonista d'un conegut enfrontament en l'audiència del rei Alfons el Benigne per les irreflexives donacions territorials als fills del seu segon matrimoni.

42. Ponç de Gualba (1303-1334). Cf. P. B. GAMS, OSB, *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae*, Ratisbona 1873, p. 14.

comanumissorum dicti domini regis Iacobi velimus quod peccunia restans ad solvendum ex supradicta littera recognitionis per vos exsolvatur porterior memorato, non obs[tante] quod per alias nostras litteras vobis dederimus in mandatis ut solutionem aliquam de ipsis debitis minime faceretis procuratoribus aut de ipsis cessionem habentibus, nisi dumtaxat /2v/ principalibus heredibus eorundem, cum quantitas ipsa ex causis certis rationab[ilibus] atque iustis in mandato nostro huiusmodi nullatenus debeat comprehendi, idcirco vobis dicimus et mandamus quatenus, de peccunia ad persolvendum dicta debita et iniur[ia]s deputata, satisfaciatis dicto Lупpo de Sos, vel cui loco suo vol[ueri]t, in eo quod ex quantitate in supradicta recognitionis littera regia [co]ntenta restare inveneritis ad solvendum, solutis tamen prius illis centum m[i]lle solidis quos pro marcha mercatorum quorundam Narbone de peccunia ipsa ordinatum est solvi, et, facta solutione, presentem ab eo recuperetis litteram, necnon litteram recognitionis dicti domini regis Iacobi, de qua supra fit mentio, et instrumentum cessionis facte dicto Lупpo, cum aliis cautelis necessariis et apocha de soluto. Data in monasterio Populeti, .X.º kalendas iunii anno Domini millesimo .CCC.ºXXX.º tertio.

Petrus Petri Saynes, mandato regio
facto per Gondisalbum Garsie, consiliarium.

37

1336 maig 18. València

Macari Muntaner, fill de Ramon, elegit jurat de la ciutat de València.

AMV, MC A-3, f. 149r (ant. 152r).

En lo dia de dissapte, vigília de la festa de Cinquagesma, en lo qual comptava hom .XV.º kalendas iunii anno Domini .M.ºCCC.ºXXX.º sexto, foren elets en jurats de la ciutat de València los honrats en Johan Exemèniz Romeu, cavaller, en Berthomeu Mathoses, em Macari Montaner, en Bertholomeu Çaranyó, en D(oming)o de Clarmunt e en G(uillem) d'Espígol.

En aquell matex dia e ayn, en presència del Consell de la ciutat, juraren los dits en Berthomeu Matoses...

38

1337 juny 7. València

Joan Muntaner és elegit per tercera vegada conseller de València per la parròquia de Sant Nicolau.

AMV, MC A-3, ff. 199r (ant. 201r) a 200v (ant. 202v).

En lo dia de dissabte, vigília de la festa de Cinquagesma, en lo qual comptava hom *septimo idus iunii anno Domini .M.ºCCC.º tricesimo septimo*, foren elets en jurats de la ciutat de València los honrats n'Alfonso de Lòritz, en Ramon de Soler... /200r/

Et enaprés foren elets los prohòmens dejús escrits en consellers, axí de cavallers o generoses com de parròquies, com encara de officis de la ciutat, en la forma següent:

E primerament, de la parròquia de Senta Maria... /200v/ ...

De Sent Nicholau.

En Berenguer Suau,
 en Bernat Conill,
 en Bernat Dezcazell,
 en Gil de Civera,
 n'Arnau G(uillem) Català,
 en Johan Montaner...

39

1337 desembre 23. València

Pere el Cerimoniós ordena a Benavé de Benviure, administrador dels violaris del difunt almirall Bernat de Sarrià, pagar sense dilació 2250 sous a l'hereu de Ramon de Sales, veí de Besalú. El deute és part de la renda d'un censal carregat sobre el castell de Tàrbena, senyoriu d'aquell, de què ja havien estat satisfets abans 900 sous per Ramon Muntaner, procurador de Sarrià, i 2000 més per Macià d'Esplugues, administrador de l'herència.

ACA, Canc., reg. 1297, ff. 12v-13r.

P(etrus), etc., fidei nostro Benaveno de Benviure, administratori deputato ad solvendum d[e]bi[ta] et recipiendum violaria nobilis Bernardi de Serriano, quondam, salutem, etc. Ex parte Francisci de [Bia]nya, tutoris R(aymund)i, pupilli, quondam, filii et heredis P(etr)i de Bianya, quondam, heredis R(aymund)i de Salis, de villa Bisulduni, quondam, fuit expositum coram nobis quod dictus R(aymundus) de Salis, priusquam donatio esset facta per dictum nobilem de bonis suis stabilibus inclito infanti P(etr)o, Rippa-curcie et Impuriarum comiti, recipiebat et recipere debebat super castro seu loco de Tàrbena, annuatim et perpetuo, quingentos solidos regalium Valentie annuales et perpetuales, et heredes seu successores dicti R(aymundi) de Salis recipiunt de presenti, et quod post dictam donationem fuit computatum et recognitum inter dictum nobilem, ex parte una, et Iohannem Dezlör, procu-

ratores P(etr)i de Salis, filii ac procuratoris dicti R(aymund)i de Salis, etc., ex altera, et fuit receptum per dicta computa quod debebant et restabant ad solvendum per dictum nobilem eidem R(aymund)o de Salis, de predictis quingentis solidis perpetualibus, quatuor mille ducenti quinquaginta solidos ultra illos nongentos solidos qui fuerunt persoluti dicto R(aymund)o de Salis seu eius /13r/ procuratori per R(aymundum) Muntanerii, procuratorem dicti nobilis, quosque quatuor mille ducentos quinquaginta solidos dictus nobilis precepit persolvi per Matianum de Speluncis, tunc administratorem in administratione predicta, ut in duabus litteris per dictum nobilem dicto Matiano directis melius vidimus contineri, de quaquidem peccunie quantitate fuerunt persoluti per dictum Matianum P(etr)o de Bianya, militi, legitimo administratori dicti R(aymund)i de Salis, seu eius procuratori, inter duas solutiones, duo mille solidos, qui fuerunt scripti et notati in dorso alterius dictarum litterarum, et nunc restant ad solvendum de predicta peccunie quantitate duo mille ducenti quinquaginta solidos, vosque, dictus Benavenus, quamvis inde frequenter, ut dicitur, per dictum tutorem fueritis requisitus, renniteris et recusatis solvere quantitatem peccunie ad solvendum restantem, in maximum dampnum dicti pupilli, propter quod fuit nobis humiliter supplicatum per nos super hiis de iustitia provideri.

Nos igitur, ipsa supplicatione admissa benigne, vobis dicimus et mandamus quatenus de denariis administrationis iamdicte tradatis et solvatis dicto tutore aut cui voluerit loco sui duos mille ducentos quinquaginta solidos prelibatos, cum secundum ordinationem serenissimi domini regis Iacobi, recolende memorie, avi nostri, per nos pridem confirmata, perpetua violaria et consilia⁴³ que debent solvi de administratione predicta pre aliis debitis sint solvenda. Et, facta solutione, recipiatis a dicto tutore seu alio loco sui predictas duas litteras per ipsum nobilem dicto Matiano directas, cum apocha de soluto. Volumus enim per dictum tutorem dari cautionem competentem in posse vestro quod, si de cetero apparuerit de predictis duobus mille ducentis quinquaginta solidis solutionem aliquam factam fuisse, quod quidquid solutum fuerit predictae administrationi aut illi vel illis quibus ius ex causis dederit per dictum pupillum seu dictum tutorem restituatur. Mandantes per presentes cuicumque aut quibuscumque a vobis de predicta administratione computum audituris quatenus solutionem vel solutiones de predicta peccunia per vos factas in compoto admittant, et non contraveniant ullo modo. Data Valentie, .X. kalendas ianuarii anno Domini .M.CCC.XXXVII°.

Franciscus Fuxi, m(andato) r(egio) f(acto) per Ro(dericum) Di(daci), vic(e)cancellarium).

43. Sic. Error per *consualia*.

1343 octubre 19. València

Espanyola, vídua de Macari Muntaner, atorga àpoca a Pere Estrany, seder, del cobrament de 13 lliures 7 sous 8 diners, meitat de les 26 lliures, 13 sous 4 diners que aquest pagava anualment a Joan Espanyol de Cervató, germà de la dita Espanyola, sobre una casa situada a la Corretgeria de València, el qual li ha estat cedit pel mateix.

ARV, *Protocols*, Domingo Molner, 4313, f. 49v.⁴⁴

Eadem die (Die martis, .XIII.º kalendas novembris, anni Domini. M.ºCCC.XL.º tertii).

Dompna Spanyol, uxor quondam venerabilis Macarii Muntaner, habitatoris Valentie, defuncti, habens cessionem de infrascriptis a venerabili Iohanne Espanyol de Cervetó, habitatore eiusdem civitatis, fratre meo, cum publico instrumento confecto .VI.º kalendas iunii anni presentis .M.ºCCC.XL.º tertii infrascripti per Anthonium Ca[r]tallà, notarium publicum Valentie, ut in eo continetur, confiteor, etc., vobis, P(etr)o Estrany, se[d]erio et civi Valentie, absenti, et vestris, et notario, etc., me habuisse, etc., a vobis terdecim libras sex solidos et octo denarios monete regalium, etc., ex illis .XXVI. libris .XIII. solidis et quatuor denariis dicte monete quas dicto fratri meo annis singulis faciebatis, medietatem in festo Omnium Sanctorum et aliam medietatem in festo Sancte Crucis madii, super quodam hospitio vestro sito in Corretgeria Valentie, et de quibus, ut predicatur, cessionem ab ipso fratre meo habeo. Et quequidem .X[II]I. libre sex solidi et octo denarii sunt de solutione festi Omnium Sanctorum proxime preteriti.⁴⁵

Et quia, etc. Renuntio, etc. In cuius, etc.

Testes, G(uillelm)us Ferrarii et Geraldus Çafont, vicini Valentie.

1350 setembre 26. Perpinyà

Pere el Cerimoniós, havent atorgat —4 d'agost de 1346— a prec de Valença, vídua de Ramon Muntaner, que pogués cobrar la renda heretada del seu fill Martí a Mallorca sobre l'impost reial del delme de la verema, i també percebre les quantitats que hom li devia fins al present, reprén els oficials que es resisteixen pagar-li les pensions.

44. L'any següent consten dues noves pagues a Espanyola de Cervató en els mateixos termes que la present (ARV, *Protocols*, Domingo Molner, 2879, s. f., *idus madii i idus novembris* 1344).

45. *preterito* a l'orig.

ACA, *Canc.*, reg. 1414, f. 243r-v.

Ed. Estanislau AGUILÓ, «Alguna notícia més sobre en Ramon Muntaner i sa família», *Revista de Bibliografia Catalana*, I (1903), 26-38, doc. IV (amb variants, tret de l'Arxiu del Regne de Mallorca, *Registre de lletres reals de 1351 a 1353*).

Petrus, etc., fidelibus nostris procuratoribus reddituum et iurium nostrorum regni Maioricarum qui nunc sunt et pro tempore fuerint, salutem et gratiam. Dudum a nostra curia emanasse recolimus quandam litteram continentie subsequentis:

«Nos, Petrus, Dei gratia rex Aragonum, etc. Attendentes pro parte Valense, uxoris dilecti nostri R(aymund)i Muntanerii, militis, quondam, fuit coram nobis propositum humiliter supplicando quod ipsa, ut heres Martini Muntanerii, filii sui, consuevit recipere et habere annuatim in et super cofr[is] Jacobi de Montepesulano mille solidos barchinonenses, quodque illos sibi confirmavimus cum nostra littera specialiter, et, ut satisfactionem possit annis singulis citio consequi de 1243v/ eisdem, fuit a nobis pro parte dicte Valence supplicand[o] petitum [quod dictam] quantitatem dignaremur [su]per aliquibus certis redditibus assignare, et mandare eidem facere etiam satis[facere] in quantitate que sibi inde debetur pro tempore iam elapso.

Nos igitur, contemplatione dicti Raymundi Muntanerii, quondam, et aliquorum nostrorum familiarium, eidem Valence, quamdiu in humanis egerit, de speciali gratia concedimus cum presenti quod, in quantitate dictorum mille solidorum quam ipsa Valensa consuevit pro predictis recipere et habere, satisfiat eidem annuatim de peccunia proventura ex vendit[i]one decimi vindemie civitatis Maioricarum, quamdiu dicta Valensa vitam duxerit in humanis, et quod fiat [s]ibi etiam satisfacere in eo quod sibi pro tempore preterito debeatur. Volumus igitur, et cum presenti expresse dici[mus] ac de certa scientia percipiendo mandamus fidelibus procuratoribus iurium et reddituum nostrorum in regno Maioricarum, nunc presentibus et futuris, quatenus, de prima peccunia que singulis annis procedet ex venditione decimi supradicti, primo et precipue dicte Valence vel cui voluerit loco sui satisfaciant anno quolibet dum vixerit, ut profertur, simile et semel in quantitate predictorum mille solidorum, plenarie et complete, et, nichilominus, de eadem peccunia faciant eidem satisfieri in eo quod sibi deberi invenerint pro tempore preterito et futuro; ipsis procuratoribus inhibentes ne dictam peccuniam que procedet ex decimo antedicto in aliquos alios usus convertant, donec ipsi Valence vel alii loco [su]i fuerit in predictis plenarie satisfactum, nam predicta sic fieri volumus et iubemus, non spectato super hoc [a]lio iussu nostro et non obstante ordinatione seu mandato quocumque per nos iam facto in contrarium vel de cetero faciendo, nisi tamen de revocatione huiusmodi fieret de verbo ad verbum mentio specialis. Recipiantque procuratores predicti a dicta Valensa vel eius procuratore de solutione qualibet apocham vel apocas de soluto, in quibus de presenti mentio habeatur.

Nos enim mandamus magistro rationali curie nostre, aut alii cuicumque ab ipsis procuratoribus compotum audituro, quatenus, quascumque quantitates peccunie quas pro predictis solv[e]rint dicte Valense vel alii loco sui, in eorum recipiant compoto et admitant, ipsis procuratoribus sibi exhibentibus apocham vel apochas supradictas. In cuius rei testimonium presentem fieri et nostro sigillo appenditio ius(s)imus comuniri. Data in monasterio Populeti, pridie nonas augusti anno Domini millesimo .CCC.ºXL.º sexto».

Nunc autem, pro parte dicte Valense fuit nobis humiliter supplicatum ut, cum vos consignationem suam pre[dicta]m sibi minime observare velitis, quinimo eidem de tempore preterito diverse peccunie quantitates restant ad solvendum, dignaremur ei super eis de condecenci remedio providere. Nos igitur huic supplicationi, ut rationi non dissona, misericorditer inclinati, vobis dicimus et ex certa scientia ac expresse mandamus quatenus assignationem predictam, iuxta preinserta littere seriem et tenorem, dicte Valence protinus inviolabiliter observetis, pensionem suam predictam, tam de tempore preterito quam futuro, totaliter exsolvendo, taliter quod dicta Valença, que vidua et in[d]ig[e]ns est, ad nos pro premissis ob culpam vestri non habeat recurrere iterato.

Recuperetis tamen a predicta Valença in qualibet solutione apocham, in qua de preinserta littera specialis mentio habeatur, quoniam nos per hanc eandem mandamus magistro rationali curie nostre, seu cuicumque alii a vobis inde conpotum audituro, quod quitquid ratione predicta eidem exsolveretis in vestr[i] compoto recipiat et admitat, vobis sibi, tempore vestri ratiocinii, apochas exhibentibus memoratas. Data Perpiniani, sexto kalen[da]s octobris anno Domini millesimo .CCC.º quinquagesimo. H(ugo), can(cellarius). Rex P(etrus).⁴⁶

Bartholomeus de Lauro, m(andato) r(egio)
f(acto) per Berengarium de Codinachs,
magistrum rationalem, consiliarium, apud Valentiam.

42

1394⁴⁷ gener 2. València

Últim testament de Macari Muntaner, cavaller. Institueix hereua universal la seua esposa, Lluïsa Espanyola, i, després de la mort d'aquesta, Ramon i Ferrando Muntaner, fills del matrimoni, per iguals parts.

ARV, *Justícia Civil, Manaments i empires*, 1607, llib. 9, ff. 32r (ant. 30) a 37r (ant. 35). Còpia de registre de l'original.

46. La signatura reial, afegida d'una altra mà, és potser autògrafa.

47. La data és errada, car Macari ja era mort l'octubre de 1343 (*vid. supra* doc. 40).

Ed. ALMARCHE, *o. c.*, doc. XII.

Reg. Martí de BARCELONA, «Regesta...», núm. 96.

Lo justícia en lo civil de la present ciutat de València, aconsellat del doctor don Cristòfol Rotglà, altre de sos assessors, instant y requirent Geroni Montaner, cavaller, attés que per inspecció y visura de l'últim testament de Macari Montaner, rebut per Jaume Magistri, *et etiam* per lo signe de aquell consta que aquell és lo verdader últim testament del dit Macari Montaner, lo qual fonch rebut a dos dies del mes de giner de l'any mil tres-cents noranta-y-quatre, y per la antiguetat del dit acte se veu manifestament ser aquell, per ço *et aliis* proveheix que dit testament sia registrat en los llibres y registres de la present cort, y de aquell li'n sien⁴⁸ donades al dit Geroni Montaner les còpies autèntiques y fefahents.

Recepit Borràs, notarius, pro scriba.

E per execució de la dita provisió fonch registrat lo acte del tenor següent:

«En⁴⁹ nom de nostre señor Déu Jesuchrist y de la gloriosíssima verge sancta Maria, mare sua. Amén.

Com totes les coses mundanals sien transitòries e lo hom en carn posat de la mort corporal escapar no puixa, e per ço no és res a l'om tan cert com la mort ne tan incert com la hora de aquella, per ço se pertany a l'hom savi sovín pensar en aquella e, mentres ha temps, esmenar sos deffalliments e provehir sàviament de la sua ànima, e ordenar e dispondre de si e de lles sues coses, per ço que mort sobta(da) no-l⁵⁰ /32v/ deceba ne faça morir intestat.

Per tal yo, Macari Montaner, cavaller, habitador de València, e encara detengut de present de greu malaltia corporal, de la qual tem morir, emperò en mon bon seny e memòria e recort e sà enteniment, loqüela ferma e sancera, en lo santíssim nom de Jesús e de tots los sants ciutadans de Paradís, en mans dels quals coman la mia ànima, revocant primerament, cassant e anul·lant tots e qualssevol testaments, codicils e altres darreres voluntats mies, per mi fins ara fetes en mà y poder de qualsevol notari o notaris, de qualsevol paraules, encara que aquelles sien derogatòries, les⁵¹ quals ab lo present meu testament revoque e de aquelles /33r/ me'n penide, de nou convocats e apellats los notari e testimonis dejús escrits, en presència de aquells, en poder del dit notari disponent e ordenant de la mia ànima, de mi e de mos béns, fas e ordene aquest meu testament e última voluntat mia, en e ab lo qual elegeisch en marmessor meu a dona Loïsa Spanyol, cara e amada muller mia, la qual puixa fer y cumplir les coses que yo dejús ordenaré; a la qual don facultat, ple y bastant poder que puixa tant de mos béns penrrre, aquells vendre e alienar, e los preus rebre

48. A l'orig: *siniren* (?).

49. Precedeix la nota: *E per execució de la dita provisió fonch registrat lo acte del tenor següent.*

50. *no·l*, repetit a l'orig.

51. *los* a l'orig.

e aquells distribuir, e açò sens manament ne auctoritat de jutje(s) alguns,⁵² bé aquelles no esperades que basten a fer e complir lo que dejús trobaran /33v/ ésser dispost y ordenat per ànima mia, e açò sens dany algú que vinga a llurs persona e béns.

E primerament, ans de totes coses, vull, disponch e mane que tots mos deutes sien pagats, torts e injúries restituhides y satisfeytes, aquelles, emperò, deutes, torts e injúries que verdaderament aparran yo ésser tengut e obligat, ab cartes e altres llegítimes proves e testimonis dignes de fe, for de ànima en açò benignament observat.

Enaprés, elegeixch la ecclesiàstica sepultura al meu cos fahedora, si e quant morir me obvindrà, en la sepultura que yo he e posseheixc construyda en la capella de Sant Macari, en lo monestir de Predicadors de la present /34r/ ciutat, hon mon pare en Ramon Montaner e Martí Montaner mon germà són soterrats, lexant lo orde de la mia sepultura a disposició e voluntat de la dona Loïsa Espanyola, muller mia molt amada. E prenh de mos béns per ànima mia e per ànimes de mon pare, Ramon Montaner, e mon avi, Johan Montaner, e de mos parents meus (*sic*) a qui yo tinc obligació, cinch mília sous, moneda reals de València, dels quals vull e man sia feta al meu cos la ecclesiàstica sepultura, aniversari e capdany bé e complidament, a coneguda de la dita muller mia. E, feyta e complida la dita mia sepultura, del que sobrarà dels dits cinch mília sous sien donades al prior y frares⁵³ del dit convent y monestir de Predicadors vint lliures per a llibres, e més deu lliures per a pitaça a dits frares lo dia que yo moriré.

Ítem, vull e man /34v/ que sien donades als frares de San(t) Francés quinse lliures per a llibres.

Ítem, vull e man que sien repartides trenta lliures entre los pobres vergonyants que a la dita muller mia apparrà, ab vot y parer del rector de la iglésia parrochial del gloriós señor Sent Andreu de la present ciutat.

E tot lo restant dels dits cinch mília sous, vull e man se distribueixca en fer dir e celebrar per ànima mia e dels meus tantes misses quantes dir y celebrar se poran.⁵⁴

E dels altres béns meus vull e man que primerament, ans de totes coses, sien pagats a la dita dona Loïsa Espanyola, molt amada muller mia, tots aquells vint-y-u mília sous que-m portà en contemplació de matrimoni, que li sia feyt e pagat lo creix a dita dot corresponent, del qual creix la dita muller mia ne puixa fer a ses voluntats, /35r/ com de llur cosa sua. E més, li dexe y llegeu a la dita muller mia deu mília sous, per a que-n puixa fer a ses voluntats.

En tots los altres béns meus mobles e immobles, sehents e semovents, deutes, drets e accions que yo ara he e a mi pertanyen o per avant hauré e a mi pertanyeran per qualsevol causa, títol, manera e rahó, lluny o prop, en

52. *alguns* a l'orig.

53. *pares* a l'orig., errada de l'escrivà del s. XVII que registra l'acta.

54. Segueix, repetit, *per ànima mia e dels meus*.

qualsevol nom que sien, (fas) hereua mia pròpria universal e encara general, per dret de institució, en primer lloch a la dita dona Lloïsa Spaniola, molt amada muller mia, de vida de aquella tant solament, e, après òbit de aquella, fas e instituesch hereus meus propis e universals y encara generals, per dret de substitució, a Ramon Muntaner y Fernando⁵⁵ Montaner, fills meus e de la dita dona Lloïsa Espanyola llegítims e naturals, /35v/ per eguals parts entre aquells fahedores, e fer de dits béns a les sues voluntats.

Aquest és lo meu últim e darrer testament, última e darrera voluntat mia,⁵⁶ lo qual vull que valga per dret de darrer testament; e, si per dret de darrer testament valer no porà, vull e man que valga per dret de darrers codicils, o per aquella millor via, forma y manera que millor de justícia valer puxa e deja. Lo qual fonch fet en la dita ciutat de València, a dos dies del mes de giner, any de la nativitat de nostre señor Déu Jesuchrist mil tres-cents noranta-quatre.

Sen-(*signe*)-(y)al y ferma de mi, Macari Montaner, testador qui desús, qui lo present meu últim y darrer testament llohe, /36r/ approve, ratifique y conferme, e lo qual, après òbit meu, vull e man sia portat a deguda e real execució.

Presentis testimonis foren, appellats e convocats a la confecció del desús dit testament e per lo dit testador pregats, los honorables e discrets Pere Ribes, notari, Arnau Valls, mercader, e Pere Miró, escrivent, habitants de València, los quals, interrogats per mi, dejús (escrit) notari, si conexien al dit testador, e tots dixeren que hoc. A qui lo semblant, interrogat lo dit testador si conexia als dits testimonis, e dix que hoc. E yo, notari dejús escrit, los coneguí molt bé a tots».

Postea vero, die Dominica intitulata octava mensis octobris dicti anni millesimi tercentesimi nonagesimi quarti, que erat vigesima sexta dies post obitum dicti Macarii, /36v/ testatoris, ad instantiam et requisitionem dicte domine Spanyole, manumissoris et heredis primo loco, fuit publicatum dictum testamentum per me, Iacobum Magistrum, notarium Valentinum, illius receptorem, in quadam rure sita et posita in borta Valentie, vulgo nuncupata Chilvella, que acceptavit manumissoriam ob amorem dicti defuncti et herentiam, cum beneficio inventarii; et protestata est quod in conficiendo inventarium nullum tempus ei precurrat, nec vult teneri ultra vices hereditarias. Ac etiam acceptavit legatum de dictis decem mille solidis, et protestata est de omnibus sibi licitis et permissis protestari.

Testes, Petrus Miró, scriptor, Valentie habitator, et Ioannes Romeu, famulus dicte domine Spaniollae, Valentie habitator, /37r/ in dicta rure reperti.

Sig-(signe)-num Iacobi Magistri, auctoritate regia publici notarii Valentie, qui predictis manu alterius scriptoris interfui, clausi et subsignavi loco, die, mense et anno prefixis, cum supraposito inter trigesimam et trigesimam primam lineas, ubi legitur: 'e de la dita Spanyola, muller mia, llegítims e naturals.'

55. Per *Ferrando*, com devia constar a l'orig. del testament.

56. *voluntat mia*, repetit a l'orig.

1613 setembre 11. València

Els germans Jeroni i Mateu Muntaner, cavallers de València, residents a la partida de Campanar de l'horta de la ciutat, venen un censal de 150 sous de renda anual, per preu de cent lliures, a Gaspar Salvador, llaurador, veí igualment de València, sobre una cafissada de terra propietat del citat Jeroni al mateix terme de Campanar, davant de Jaume Joan Pons, notari. En cas de mort d'un dels germans, presenten com a responsable solidari Antoni Muntaner, també germà dels contractants. El censal va ser redimit el 26 de febrer de 1616.

Col. de l'autor. Original en un quadern de 10 fulls de paper en quart.

Die XI mensis septembris anno a nativitate Domini MDCXIII.

Nos, Hieronimus Muntaner et Matheus Muntaner, fratres, milites, Valentiae habitatores, in partita dicta de Campanar residentes, ambo simul et uterque nostrum in solidum, scienter et pro thenore presentis, etc., vendimus, concedimus ac tradimus et originaliter caricamus vobis, Gaspari Salvador, agricultori, dicte civitatis Valentiae habitatori, licet absenti, etc., notario, etc., stipulante, etc., et vestris centum et quinquaginta solidos regalium Valentie censuales, rendales et annuales, franquos et quitios, etc., quos vobis et vestris imponimus, asignamus et asecuramus specialiter et expresse in et super quadam caficiata terre mei, dicti Hieronimi Muntaner, franca et /1v/ quitia, etc., sita et posita in partita loci de Campanar, confrontata ab una videlicet parte cum semita per quam⁵⁷ tenditur ad locum de Paterna, et a duabus partibus cum terris mei, dicti Hieronimi Muntaner, et ab alia parte cum semita appellada *dels Bandejats*, et generaliter in et super omnibus et singulis bonis et iuribus nostris et utrumque nostrum in solidum, mobilibus, etc., habitis, etc., et ipsos vobis et vestris ambo simul et uterque nostrum in solidum anno quolibet solvere promittimus et teneamur die duodecimo mensis septembris unica solutione, incipiendo primam vobis facere solutionem die duodecimo mensis septembris anni primo venturi millessimi sexcentessimi decimi quarti, et his de-/2r/-inde anno quolibet, etc., positos, etc., non obstantibus, etc., sub pena decem solidorum, et grato, etc. Ad quorum omnium, etc., fiat exe(cutionis) cause cum fori submissione et renuntiatione, etc., et cum pacto variationis iudicis, etc., et renuntiatione appellationis, etc., ex pacto, etc., et cum clausulis iuratis non litigandi, etc., nesi⁵⁸ impetrandi, etc., cum iuramento, etc., sub pena, ultra periuri(i) penam, viginti solidorum, etc., ratto, etc., iam dictis. Itaque centum et quinquaginta solidos dicte monete regalium Valentie censuales, etc., vobis et vestris vendimus, etc., cum premissis iuribus, etc.,

57. *quem* a l'orig.

58. Per *nisi*.

de quibus, etc., et quibus, etc., instituentes, etc., ad abendum, etc., exceptis, etc., nisi, etc. prout melius, etc., promittentes, etc., pretio videlicet centum librarum dicte monete regalium Valentie, quas omnes, etc. Unde renuntiamus, etc., et beneficio etc., dantes, etc., et ex causa /2v/ huiusmodi venditionis damus, cedimus, etc., quibus iuribus, etc., et thenemur inde ac teneri volumus vobis et vestris de franca et legali evictione huiusmodi venditionis et carricamenti et de omnibus dampnis, etc. Itaque, etc., fiat evictio cause, etc., pro quibus, etc., obligamus ambo et uterque nostrum in solidum, etc., mobilia, etc., habita, etc. Renuntiantes scienter super his beneficiis dividendarum actionum, etc., legi⁵⁹ ac foro Valentie, etc., et omnia alii, etc. Rettinemus tamen penes nos et nostros facultatem et potestatem luendi et quitandi quandocumque dictum censuale, etc. Fiat instrumentum gratie quitandi cause, etc. Actum Valentie, etc.

Testes, Gaspar Matheu, notarius, et Vincentius Pujaçó, escriptor, Valentie habitatores.

/3r/ Dicto die.

Fiat apoca de dictis centum libris regalium Valentie, pretio dicte venditionis et carricamenti censualis, habitis et receptis sive videlicet modo quo ex voluntate mea, dicti Matthei Muntaner, fuerunt tradite dicto Heronimo Muntaner, fratri meo, ad cuius opus dictum censuale fuit oneratum et carricatum, qui cum fuisset presens illas confessus fuit habuisse et recepisse realiter numerando. Et quia, etc., renuntiarunt, etc. Actum Valentie, etc.

Testes predicti.⁶⁰

.....
/6v/ ... Iesus. In quorum fidem ego, Iacobus Ioannes Pons, notarius Valentie, meum pono sig-(*signe notarial*)-num.

(*afegit d'una altra mà:*)

Està quitat ab acte rebut per Pere Pau Viziedo, notari, a 26 de febrer 1616.

59. *legigi* a l'orig.

60. Segueixen altres documents complementaris, l'últim de data 18 de setembre.